JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Linnéa Brossner

Barnets rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott – en studie av teori och praxis

Examensarbete
20 poäng

Handledare
Gunnar Bergholtz

Straffrätt/Processrätt

HT 2005

Innehåll

SAMMANFATTNING 1

FÖRKORTNINGAR 2

1 INLEDNING 3

1.1 Syfte och problemformulering 3

1.2 Metod och material 4

1.3 Disposition och avgränsningar 4

2 UTLÄNNINGSLAGSTIFTNINGEN – EN HISTORISK ÖVERBLICK 6

2.1 Förhållandena före år 1954 6

2.2 1954 års utlänningslag 7

2.3 1980 års utlänningslag 9

2.4 1989 års utlänningslag 10

3 BARNETS RÄTTIGHETER I SVENSK RÄTT – EN HISTORISK ÖVERBLICK 11

4 UTVISNING PÅ GRUND AV BROTT – GÄLLANDE RÄTT 13

4.1 Bakgrund 13

4.2 Portalparagrafen – 1 kap. 1 § UtlL 14

4.3 Förutsättningar för utvisning på grund av brott enligt 4 kap. 7 § UtlL14

4.4 Begränsningar vid utvisning på grund av brott enligt 4 kap. 10 § UtlL16

4.5 Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen 18

4.5.1 Bakgrund 18
4.5.2 Artikel 8 – rätt till skydd för privat- och familjeliv 18
4.5.3 Europadomstolens rättspraxis 20

4.6 Rättspraxis 22

4.6.1 NJA 1980 s 407 22
4.6.2 NJA 1980 s 725 22
4.6.3 NJA 1980 s 769 23
4.6.4 NJA 1981 s 327 24
4.6.5 NJA 1981 s 825 24
4.6.6 NJA 1993 s 68 25
4.6.7 NJA 1996 s 365 25

4.6.8 NJA 1997 s 172 25
4.6.9 NJA 2005 s 283 26

5 SVERIGES ÅTAGANDEN ENLIGT FN:S KONVENTION OM BARNETS RÄTTIGHETER 27

5.1 Bakgrund 27

5.2 Hur binder konventionen Sverige? 28

5.3 Konventionens innehåll 30

5.4 Artikel 3 – principen om barnets bästa 32

5.4.1 Innehåll 32
5.4.2 Funktion 33
5.4.3 Tolkning 34
5.4.3.1 FN-kommitténs tolkning 34
5.4.3.2 Objectivization och Dynamic Self-Determinism 35
5.4.3.3 Barnkommitténs tolkning 35

5.5 Strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter 37

6 ANALYS 39

6.1 Historisk utveckling 39

6.2 Barnets rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott i teorin 39

6.2.1 Barnets rättigheter enligt svensk rätt 40
6.2.1.1 Utlänningslagen 40
6.2.1.2 Europakonventionen 41
6.2.1.3 Kommentarer 41
6.2.2 Barnets rättigheter enligt Barnkonventionen 42
6.2.3 Svensk rätts överenstämmelse med Barnkonventionen 44

6.3 Barnets rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott i praxis 45

6.4 Slutsats 47

BILAGA 1 – UTDRAG UR UTLÄNNINGSLAGEN OCH EUROPAKONVENTIONEN 51

BILAGA 2 – UTDRAG UR BARNKONVENTIONEN 53

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING 59

RÄTTSFALLSFÖRTECKNING 63

Sammanfattning

Kriterierna för utvisning på grund av brott samt barnets situation vid en förälders utvisning på grund av brott är frågor som har kommit att uppmärksammas den senaste tiden, av såväl lagstiftaren som politiska partier och media. Utlänningslagstiftningen har historiskt sett inte alltid tagit hänsyn till förekomsten av barn vid förordnande om utvisning på grund av brott. Likaså har barnet inte alltid beaktats som ett rättsligt subjekt, utan det var egentligen först under slutet av 1900-talet som barn kom att beaktas som individer med egna rättigheter och behov.

I svensk rätt regleras förutsättningarna samt begränsningarna för utvisning på grund av brott av UtlL och Europakonventionen artikel 8. En utlänning får, enligt 4 kap. 7 § UtlL, utvisas om han/hon har dömts till ett svårare straff än böter för ett brott som kan leda till fängelse, eller om en domstol har undanröjt en villkorlig dom eller skyddstillsyn. Dessutom måste det finnas en viss återfallsrisk eller brottet vara av en viss grovhet. Möjligheterna att förordna om utvisning begränsas, enligt 4 kap. 10 § UtlL, av utlänningens anknytning till det svenska samhället. Förekomsten av barn samt barnets behov att kontakt med sin förälder är en del av den anknytningen. Möjligheterna begränsas även av skyddet för familjelivet enligt artikel 8 Europakonventionen och 1 kap. 1 § UtlL, som stadgar att man skall ta hänsyn till barnets hälsa, utveckling och vad barnets bästa i övrigt kräver i alla fall som rör barn.

Även Barnkonventionen innehåller bestämmelser som utgör begränsningar vid utvisning av en förälder på grund av brott. De viktigaste bestämmelserna är artikel 3 om barnets bästa, artikel 9 om barnets rätt till sina föräldrar och artikel 12 om barnets rätt att uttrycka sina åsikter. Barnkonventionen är inte inkorporerad i svensk rätt, utan endast folkrättsligt bindande. Detta innebär emellertid inte att lagstiftaren eller domstolarna kan bortse från Barnkonventionen, utan lagstiftaren måste tillse att lagstiftningen stämmer överens med konventionen samtidigt som domstolen har möjligheten att tolka den svenska lagstiftningen i fördragsvänlig anda.

Såväl svensk rätt som Barnkonventionen ger barnet vissa rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott. Gemensamt för bestämmelserna i svensk rätt och Barnkonventionen är att de är utformade som vågar, med statens/samhällets intresse i ena vågskålen och utlänningens/barnets i den andra. Den stora skillnaden är att i svensk rätt beaktas barnet som en av många faktorer som kan göra att vågskålen väger över till utlänningens fördel, medan Barnkonventionen klart stadgar att barnets intresse är ett legitimt intresse i sig. Dessutom innebär utformningen samt tillämpningen av relevanta lagrum i svensk rätt att barnets bästa inte beaktas i sin helhet. Bristerna i lagstiftningen hade kunnat överbryggas genom en fördragskonform tolkning, men HD har hittills inte använt sig av den möjligheten.

Förkortningar

Barnkonventionen	FN:s konvention om barnets rättigheter
BO	Barnombudsmannen
BrB	Brottsbalken (SFS 1962:700)
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
Ds	Departementsserien
Europadomstolen	Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna
Europakonventionen	Den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
FB	Föräldrabalken (SFS 1949:381)
FN	Förenta Nationerna
HD	Högsta Domstolen
NGO	Non Governmental Organization
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv, avdelning 1
Prop.	Proposition
RB	Rättegångsbalken (SFS 1942:740)
SFS	Svensk författningssamling
SOU	Statens Offentliga Utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
UtlL	Utlänningslagen (SFS 1989:529)

1 Inledning

Onsdagen den 2 mars 2005 presenterade folkpartiet ett nytt flyktingpolitiskt program. Programmet heter ”Bryt utanförskapet” och innehåller 25 punkter för en ny integrationspolitik, från en ny lag mot diskriminering till fritt fram för hushållsnära tjänster. Men den del av programmet som har väckt mest uppmärksamhet är de kontroversiella förslagen gällande utvisning av utlänningar som begår brott. Enligt förslaget skall utländska medborgare som dömts till fängelse över två år automatiskt också dömas till utvisning. Dessutom införs principen ”tredje gången gillt” i svensk rätt. Detta innebär att den som har dömts till fängelse för tredje gången automatiskt skall dömas till utvisning. Det spelar ingen roll om personen har bott länge i Sverige eller har hela sin familj här.[1]

Under de senaste 25 åren har mellan 200 och 700 personer per år dömts till utvisning på grund av brott. I relation till antalet utländska medborgare som dömts för brott är detta endast en liten del. Uppskattningsvis hade knappt en fjärdedel av de utvisningsdömda barn som tillfälligt eller permanent bodde i Sverige. Det innebär att omkring 200 barn årligen berörs av att en förälder döms till utvisning på grund av brott. Även om antalet barn är förhållandevis litet, får en separation från föräldern i det enskilda fallet med all sannolikhet stor betydelse för barnet. Enligt BRÅ gäller detta särskilt om barnet är litet, vilket ofta är fallet.[2]

Att barn har ett behov av kontakt med sina föräldrar är ett faktum som länge varit erkänt i det svenska rättsväsendet.[3] Folkpartiets förslag gällande utvisning på grund av brott innebär att man helt bortser från barnets behov till förmån för att straffa barnets förälder. Det enda problemet är att man genom att straffa föräldern också straffar barnet. Men hur ser då verkligheten för barn till utvisningshotade föräldrar ut idag? Tar rättsväsendet verkligen hänsyn till det enskilda barnets behov? Och har barnet överhuvudtaget några rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott?

1.1 Syfte och problemformulering

Syftet med mitt arbete är att undersöka om barnet har några rättigheter när en av dess föräldrar riskerar att utvisas på grund av brott och i så fall hur dessa rättigheter ser ut. Syftet är även att undersöka om det finns någon skillnad mellan hur rättigheterna ser ut i teorin och hur de ser ut i praktiken.

[1] Lönnaeus, Sydsvenska Dagbladet, 05-03-02 och Carlblom, Dagens Nyheter, 2005-03-03.
[2] BRÅ-rapport 2000:18 s. 7 och 29.
[3] A.a. s. 29.

Utgångspunkten för mitt arbete har i huvudsak varit två problemformuleringar:

1. Har barnet rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott a) enligt svensk rätt (med svensk rätt avses även Europakonventionen) b) enligt FN:s Barnkonvention?
2. Om svaret på frågan är jakande a) hur är rättigheterna utformade? b) överensstämmer svensk rätt med Barnkonventionen? c) hur tillämpar domstolen de rättigheter barnet har vid en förälders utvisning på grund av brott (enligt såväl svensk rätt som Barnkonventionen)?

1.2 Metod och material

Under författandet av mitt arbete har jag använt mig av en konventionell rättsdogmatisk juridisk metod, med tyngdpunkten i studier av lagstiftning, förarbeten och praxis.

Materialet består till största delen av offentligt tryck, konventionstext samt rättsfall. Anledningen till att jag inte använder mig av doktrin i någon större uträckning är helt enkelt för att det inte finns så mycket skrivet i just den här frågan.

1.3 Disposition och avgränsningar

Uppsatsen består av sex kapitel. I kapitel 1 görs en inledning, med kort presentation av ämne, syfte, problemformulering, metod, material och avgränsningar. I kapitel 2 redogör jag översiktlig för utlänningslagens historiska utveckling. Syftet med redogörelsen är att ge en bakgrund till gällande rätt, som förhoppningsvis kommer att öka förståelsen för lagstiftningens utformning idag. Kapitel 3 behandlar den historiska utvecklingen av barnets rättigheter i svensk rätt. Syftet med kapitel 3 är ge en inblick i den ständigt pågående processen med att stärka barnets rättigheter. Gällande svensk rätt avseende utvisning på grund av brott behandlar jag i kapitel 4. Där redogör jag för såväl relevanta lagrum som relevant rättspraxis. Europakonventionen och Europadomstolens rättspraxis behandlas som en del av gällande svensk rätt. I kapitel 5 redogör jag för Sveriges åtaganden enligt Barnkonventionen. Arbetet avslutas med en analys i kapitel 6. Analysen inleds med en tillbakablick på den historiska utvecklingen av barnets rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott. Därefter förs en diskussion om barnets rättigheter i teori samt en diskussion om barnets rättigheter i praxis. Analysen avslutas med en slutsats där jag dels sammanfattar det jag har kommit fram till under arbetets gång, dels kommer med förslag till lösningar på de problem jag har upptäckt.

Mitt syfte med detta arbete är att undersöka om barnet har några rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott och i så fall hur dessa rättigheter

är utformade. Redogörelsen för historik samt gällande rätt har till stor del begränsats av detta syfte.

Den historiska överblicken på utlänningslagstiftningen och barnets rättigheter i svensk rätt är på inget sätt uttömmande. Det finns många andra aspekter som jag skulle kunna redogöra för, men som jag valt att avstå ifrån, eftersom de är mindre relevanta för mitt syfte. Likaså är min fokus på artikel 8 i Europakonventionen samt artikel 3 i Barnkonventionen styrd av syftet med arbetet.

De rättsfall jag redogör för i avsnitt 4.6 har jag valt ut genom att söka i Rättsbanken efter rättsfall från Högsta Domstolen som behandlar frågan om utvisning på grund av brott.[4] Av de träffar jag fick på min sökning valde jag ut de rättsfall som klart uttryckte att den tilltalade hade barn. Det är fullt möjligt att jag genom att använda mig av en sådan avgränsning missat något rättsfall där den tilltalade hade barn, men domstolen inte hade vetskap om det eller det inte framkom klart i texten. När denna avgränsning var gjord återstod endast tio rättsfall. Av de tio rättsfallen plockade jag slutligen bort ett fall. Anledningen till att jag eliminerade det rättsfallet från min redogörelse för rättspraxis var att barnet i rättsfallet[5] hade uppnått 18 års ålder vid tidpunkten för Högsta Domstolens avgörande. Då Barnkonventionen bara gäller fram till dess barnet fyller 18 år, var det, med hänseende till syftet med arbetet, inte meningsfullt att redogöra för det rättsfallet.

[4] I sökningen använde jag mig av sökordet ”utvisning på grund av brott”.
[5] Det sista rättsfallet jag eliminerade är NJA 1991 s 766.

2 Utlänningslagstiftningen – en historisk överblick

2.1 Förhållandena före år 1954

Under de första årtiondena av 1800-talet införde Sverige passtvång. Detta upphävdes emellertid genom en kungörelse 1860. Därefter kom Sverige under en lång tid att upprätthålla ett fritt folkutbyte med andra länder. En utlänning kunde således fritt resa in i Sverige och uppehålla sig här. Utlänningslagstiftningen var av naturliga skäl mot den bakgrunden mycket knapphändig. Den tog närmast sikte på sådana utlänningar som var s.k. lösdrivare. I praxis utbildades emellertid en rätt för regeringen att utvisa en utlänning när statens intresse krävde detta, s.k. politisk utvisning.[6]

Under tiden närmast efter sekelskiftet började kraven på en reglering av invandringen genom lagstiftning. Den främsta orsaken till detta var det ökade behovet av skydd mot icke önskvärd invandring. År 1907 begärde riksdagen att regeringen skulle utarbeta ett lagförslag på detta område. Efter det att två förslag[7] utarbetats och förkastats antog slutligen riksdagen det förslag som blev Lagen (nr 196) angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, den s.k. utvisningslagen.[8] Lagen kom i sin slutliga utformning att endast reglera frågan om avvisning och utvisning av sådana utlänningar som inte ansågs önskvärda här i landet. Lagen reglerade således enbart den s.k. individuella utlänningskontrollen.[9] Enligt utvisningslagen var det möjligt att utvisa en utlänning om utlänningen i Sverige dömts för gårdfarihandel, olovlig brännvinsförsäljning eller om utlänningen dömts för annat brott till straffarbete eller fängelse i minst sex månader och utlänningens fortsatta vistelse i landet kunde antas medföra fara för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet. Enligt ett särskilt bemyndigande i utvisningslagen fick dessutom regeringen utvisa en utlänning när det av hänsyn till rikets säkerhet eller i statens intresse var påkallat (politisk utvisning). Detta stadgande var en kodifiering av praxis.[10] Däremot saknades bestämmelser om anmälningsskyldighet, passtvång eller andra bestämmelser beträffande utlänningskontroll, bortsätt från det förut nämnda bemyndigandet för regeringen. Principen om det fria folkutbytet upprätthölls alltså fortfarande i själva lagen.[11]

Med stöd av bemyndigandet i utvisningslagen utfärdade regeringen under och efter första världskriget en rad författningar som reglerade utlänningars rätt att resa in och vistas i Sverige. Detta innebar att det på administrativ väg

---

[6] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 9.
[7] Det ena förslaget utarbetades 1911 och det andra 1913.
[8] SOU 1967:18 s. 41 ff.
[9] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 10.
[10] SOU 1967:18 s. 43.
[11] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 10.

infördes en generell utlänningskontroll som direkt syftade till att begränsa folkutbytet med andra länder.[12]

Efter utvisningslagens tillkomst hade det införts en tämligen omfattande utlänningskontroll på administrativ väg. Det var därför bara naturligt att frågan om reglering av utlänningskontrollen i lag uppkom. Den nya utlänningslagen trädde i kraft den 1 januari 1929. Lagen var tidsbegränsad, men kom att få sin giltighetstid successivt förlängd till utgången av år 1937. I sak innebar 1927 års UtlL inga avgörande förändringar i den utlänningslagstiftning som redan gällde beträffande rätten till inresa, uppehåll och arbete i Sverige.[13] Till skillnad från 1914 års utvisningslag var 1927 års UtlL inte någon nyskapelse, utan innebar närmast ett lagfästande av den ordning som redan hade införts på administrativ väg.[14] De viktigaste sakliga förändringarna bestod i att instituten uppehållstillstånd och förpassning infördes.[15]

1927 års UtlL kom så småningom att bli föremål för allmän översyn. Arbetet med reformeringen av gällande UtlL ledde fram till en ny UtlL 1937. Genom 1937 års UtlL förstärktes skyddet för politiska flyktingar. Det intogs nämligen en bestämmelse om att avvisning inte fick beslutas av polismyndigheten om utlänningen påstod sig ha flytt hit av politiska skäl. Istället skulle ärendet underställas socialstyrelsen. Skyddet förstärktes även genom att bestämmelserna om politiskt verkställighetshinder utvidgades. Även 1937 års UtlL var tidsbegränsad. Den kom emellertid, efter successiva förlängningsbeslut, att gälla i åtta år.[16]

1945 års UtlL innebar inte några större förändringar i förhållande till den tidigare UtlL. Lagen var liksom sina föregångare tidsbegränsad och fick sin giltighetstid successivt förlängd till den 1 juli 1954.[17]

2.2 1954 års utlänningslag

Införandet av 1954 års UtlL innebar en del nyheter inom generell utlänningskontroll. För den individuella utlänningskontrollen, t.ex. reglerna om utvisning av kriminella och asociala personer, fanns grunderna för åtgärderna redan noggrant angivna i lagen. Men för den generella utlänningskontrollen, dvs. avlägsnande på grund av avsaknad av tillstånd att vistas i landet, fanns det inte några rättsligt angivna grunder. Risken var således stor för att avvisning skulle ske genom ett godtyckligt förfarande. Regleringen av den generella utlänningskontrollen var det huvudsakliga målet[18] med 1954 års lag. Dessa strävanden kom till uttryck i framför allt tre

[12] Ibid.
[13] Wikrén och Sandesjö, a.a, s. 11 f.
[14] SOU 1967:18 s. 51.
[15] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 12.
[16] Ibid.
[17] Wikrén och Sandesjö, a.a, s. 12 f.
[18] se Prop. 1954:41 s. 1.

hänseenden. I lagens inledande paragraf togs det in en deklarativ bestämmelse om att en utlänning hade rätt att, i den uträckning och på de villkor lagen angav, resa in i och ut ur Sverige samt uppehålla sig och ha anställning här. För att bereda politiska flyktingar en mer tryggad ställning togs en bestämmelse som rörde politiska flyktingars rätt till asyl in i lagen. Slutligen infördes bosättningstillstånd, vilket innebar att de utlänningar som på allvar hade slagit sig ner i landet fick en starkare ställning än tidigare.[19]

Den generella utlänningskontrollen i 1954 års UtlL utformades på så sätt att det i lagen togs in bemyndiganden för regeringen att meddela bestämmelser om passtvång och visiteringsskyldighet samt tillståndstvång för uppehåll och arbete i landet.[20]

Det infördes även en del mindre omfattande förändringar inom den individuella utlänningskontrollen. Dessa förändringar bottnade framför allt i en önskan att försöka förenkla de komplexa reglerna om utlännings avlägsnande ur riket. I tidigare utlänningslagar fanns det nämligen tre olika former för utlännings avlägsnande ur riket; avvisning, utvisning och förpassning. Det stora problemet var att skiljelinjen mellan framför allt avvisning och utvisning inte var så skarp. Problemet löstes genom att de befintliga begreppen konkretiserades[21] samt genom att ett nytt institut infördes, förvisningen. Förvisningen ersatte det tidigare begreppet utvisning (på grund av brott). Anledningen till bytet av begrepp var dels att kriterierna för utvisning/förvisning hade förändrats, dels att domstol övertog länsstyrelses uppgift att i särskild ordning besluta om utlännings avlägsnande ur riket vid ansvar för brott.[22] För att domstolen skulle kunna förordna om förvisning enligt 1954 års UtlL krävdes, enligt 26 §, att utlänningen dömts till ansvar för brott varpå straffarbete kunde följa, om det fanns anledning att befara att utlänningen kom att fortsätta sin brottsliga verksamhet i Sverige eller om brottet eljest skulle föranleda att utlänningen inte borde kvarstanna. För första gången i utlänningslagstiftningens historia krävdes det också att domstol skulle ta hänsyn till utlänningens levnads- och familjeförhållanden samt längden av den tid utlänningen hade visats i riket. Om utlänningen hade ett bosättningstillstånd eller hade varit bosatt i Sverige i minst 5 år krävdes det synnerliga skäl för att domstolen skulle kunna förordna om förvisning.[23]

1954 års UtlL trädde i kraft den 1 juli 1954 och gällde fram till den 1 juli 1980. Den kom emellertid att genomgå förändringar i viktiga hänseenden, framför allt under den sista femårsperioden. Ingen av förändringarna berörde förutsättningarna för utvisning på grund av brott.[24]

---

[19] Wikrén och Sandesjö, a.a, s. 13 f.
[20] Wikrén och Sandesjö, a.a, s. 14.
[21] SOU 1951:42 s. 100 ff.
[22] Prop. 1954:41 s. 70 f.
[23] A.a. s. 7 och s. 97 f.
[24] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 14.

2.3 1980 års utlänningslag

1980 års UtlL överensstämde i materiellt hänseende i stora delar med den äldre lagen. Liksom tidigare reglerades den generella utlänningskontrollen i formellt hänseende på så sätt, att regeringen i lagen gavs bemyndigande att föreskriva pass- och tillståndstvång. Lagen innehöll även en rad viktiga nyheter. Dessa gällde bl.a. de bestämmelser som garanterar flyktingars skydd. Definitionen av begreppet flykting (tidigare ”politisk flykting”) i FN:s flyktingkonvention togs in i UtlL.[25] Genom 1980 års UtlL begränsades också möjligheterna att med anledning av brott eller asocialitet utvisa flyktingar liksom invandrare som hade hunnit etablera sig här.[26] Begreppet förvisning skrotades och begreppet utvisning på grund av brott återinfördes. Vissa betydelsefulla ändringar gjordes också i UtlL ansvarsbestämmelser.[27] För att kunna bli utvisad för brott man begått i Sverige krävdes enligt 40 § att utlänningen dömts till ansvar för brott varpå fängelse i mer än ett år kunde följa, eller att domstol undanröjt en villkorlig dom eller skyddstillsyn som utlänningen dömts till för ett sådant brott, eller att utlänningen dömts till ansvar för brott mot UtlL eller mot författning som utfärdats med stöd av UtlL varpå fängelse kunde följa. Dessutom krävdes det att omständigheterna vid brottet var försvårande eller att brottet var ett återfall av brott av samma slag. Det krävdes även att det fanns anledning att befara att utlänningen kom att fortsätta sin brottsliga verksamhet i Sverige eller att brottet eljest skulle föranleda att utlänningen inte borde kvarstanna. Precis som i 1954 års UtlL skulle domstol ta hänsyn till utlänningens levnads- och familjeförhållanden samt längden av den tid utlänningen hade visats i riket. Om utlänningen hade permanent uppehållstillstånd sedan minst ett år eller hade varit bosatt i Sverige i minst tre år, eller i fråga om nordisk medborgare i minst två år, krävdes det synnerliga skäl för att domstolen skulle kunna utdöma förvisning. Speciella regler gällde för den som var politisk flykting.[28]

Ändringar genomfördes i 1980 års UtlL bl.a. under åren 1982, 1985 och 1986. Den 1 juli 1982 genomfördes en rad ändringar som främst rörde verkställigheten av domstols utvisningsbeslut. Verkställigheten flyttades över till polismyndigheten.[29] Den 1 juli 1984 infördes ett direkt förbud mot utvisning av den som kommit till Sverige innan fyllda 15 år och som vistats i landet sedan minst fem år. Samtidigt förlängdes den tid för vistelse i Sverige som krävs för att utvisning skall få tillgripas endast vid synnerliga skäl.[30]

---

[25] Wikrén och Sandesjö, a.a, s. 16.
[26] Se Prop. 1979/80:96 s. 61 f. och SOU 1979:64 s. 145.
[27] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 16.
[28] Se SFS 1980:367, 40-41 §§.
[29] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 17.
[30] Se SFS 1984:595, 41 §.

2.4 1989 års utlänningslag

1989 års UtlL trädde i kraft den 1 juli 1989. Den nya UtlL syftade till att ge möjlighet till en snabbare och mer rationell beslutsordning, utan att principerna för flykting- och invandringspolitiken förändrades.[31] Som ett led i den processen utökades det muntliga inslaget i handläggningen samtidigt som beslutsförfarandet gjordes mer rationellt, bl.a. genom att det blev möjligt att i vissa fall överklaga ett beslut om att vägra uppehålls- och arbetstillstånd. Asylbegreppet definierades.[32]

De materiella reglerna om pass, visitering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd lämnades i stort sett oförändrade. Begreppen avvisning och utvisning fick en delvis annan innebörd. Utvisning reserverades i den nya lagen för avlägsnande av den som har haft ett uppehållstillstånd som gått ut eller för den som begått brott. De tidigare reglerna om utvisning på grund av asocialitet upphävdes.[33] Lagstiftaren genomförde inte några sakliga förändringar i förhållande till kriterierna för utvisning på grund av brott enligt 1980 års UtlL. Däremot förändrades paragrafnumreringen, 40 § i 1980 års UtlL blev 4 kap. 7 § i 1989 års UtlL och 41 § blev 4 kap. 10 §.[34]

Under åren 1990-2004 har det skett en rad ändringar i UtlL.[35] Den 1 juli 1994 genomfördes ändringar som gjorde det lättare för domstol att utvisa utlänning som begått brott i Sverige. Det blev bl.a. tillräckligt att utlänningen dömts till ansvar för ett brott som kunde leda till fängelse för att domstolen skulle kunna utvisa. Förutom att brottet kunde leda till fängelse krävdes att utlänningen dömts till svårare straff än böter samt att det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter fanns en återfallsrisk samt att brottet med hänsyn till den skada, fara eller kränkning som det inneburit för enskilda eller allmänna intressen var så allvarligt att utlänningen inte borde få stanna kvar. En annan ändring innebar att den tid för vistelse i Sverige som krävdes för att utvisning skulle få tillgripas endast vid synnerliga skäl förlängdes.[36] Den 1 januari 1997 ändrades UtlL på åtskilliga punkter. Bl.a. infördes en s.k. portalparagraf, vars syfte var att inskärpa vikten av att principen om barnets bästa (enligt Barnkonventionen) skall tillämpas vid alla ärenden som rör barn.[37] Den 1 juli 2004 infördes en ändring i UtlL var syfte var att få domstolen att särskilt beakta barnets behov av kontakt med utlänningen vid utlännings utvisning på grund av brott.[38]

---

[31] Prop. 1988/89:86 s. 51.
[32] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 18.
[33] Ibid.
[34] Se SFS 1989:529 jämfört med SFS 1980:367, se även SOU 1988:1 s. 142 och Prop. 1988/89:86 s. 72.
[35] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 18.
[36] Se Prop. 1993/94:159 s. 1 och SFS 1994:515.
[37] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 19 f. och Prop. 1996/97:25 s. 238.
[38] Se Prop. 2003/04:113 s. 13. Samtidigt ändrades lagen (1991:2041) om särskild person-utredning i brottmål m.m. § 6, så att domstolen fick möjlighet att inhämta upplysningar från socialnämnden om utlänningens kontakt med sina barn i Sverige, se SFS 2004:516.

3 Barnets rättigheter i svensk rätt – en historisk överblick

Barn har inte alltid haft rättigheter enligt svensk rätt. De svenska lagarna var tidigare inte uppbyggda efter principen att barnet hade rättigheter. De var istället formulerade med utgångspunkt i att vissa personer, främst föräldrar och myndigheter, hade förpliktelser gentemot barnet. Det var egentligen inte förrän 1983, genom en ändring i FB, som lagstiftningen för första gången angav att barnet hade vissa rättigheter.[39] Numera anges det relativt ofta i lagstiftningen att barn har rättigheter.[40]

För att undersöka när barns rättigheter gjorde intåg i svensk lagstiftning måste man i huvudsak se till familjerätten. Det var nämligen där allt började. Den svenska regleringen av lagstiftning rörande barn och barns rättigheter var fram till 1917 års lagstiftning[41] relativt fragmentarisk. Detta kan delvis förklaras av att uppfattningen om att samhället, genom detaljerad lagstiftning, skall ha ett direkt inflytande över familj och barn är relativt modern. Efter liberalismens intåg under 1800-talet inleddes en debatt om individens frihet kontra överhetens befogenheter, vilket också ledde till en diskussion om hur statsmakten skulle legitimera ingrepp i föräldramakten.[42] Under 1800-talets senare del tog också diskussionen om barn och rättigheter fart. Dessförinnan förutsattes att barn inte omfattades av rättigheter i samma bemärkelse som vuxna, fria, män. Denna syn på rättigheter legitimerades genom John Stuart Mills teorier om att rättighetsinnehav förutsätter en kapacitet och en självständighet som, åtminstone små barn, typiskt sett saknar.[43] Det övergripande målet när barnets rättigheter diskuterades i slutet av 1800-talet var att skydda barnet från olika faktorer, t.ex. en skadlig arbetsmiljö eller försumliga föräldrar.[44]

Det är först under 1900-talet som barn i den internationella och den nationella debatten kommit att mer allmänt beaktas som individer med egna rättigheter och egna behov.[45] Svensk lagstiftning rörande barn har under 1900-talet huvudsakligen skett under tre perioder. Den första perioden präglas av ett ideologiskt mål att gynna den legitima äktenskapliga förbindelsen mellan könen framför den illegitima. Motiven till

---

[39] Ändringen berörde bl.a. 6 kap 1 § FB som sedan dess stadgar: ”Barn har *rätt* till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling” (min kursivering). Se SFS 1983:47.
[40] Ewelöf, Sveine och Singer, *Barnets bästa*, 2004, s. 25, se även SOU 1996:115 s 39.
[41] Syftar på 1917 års lag om äktenskaplig börd samt 1917 års lag om barn utom äktenskap.
[42] Schiratzki, *Barnrättens grunder*, 2002, s. 13 ff.
[43] Schiratzki, *Barnets bästa i ett mångkulturellt Sverige*, 2000, s. 38 ff.
[44] Schiratzki, *Barnrättens grunder*, 2002, s. 16.
[45] Prop. 1989/90:107 s. 4.

lagstiftningen[46] vilade på en kristen moral- och familjesyn. Men det fanns dock utrymme för ett visst pragmatiskt tänkande utifrån t.ex. kvinnors och utomäktenskapliga barns situation. Den andra perioden omfattar 1949 års FB och är transportsträckan från den första periodens kristna familje- och moraluppfattning till nästa period, där principen om barnets bästa får allt större betydelse. Den tredje och sista perioden startar med 1973 års Giftermålsbalk följd av 1977 års ändring av FB, enligt vilken gemensam vårdnad blev möjlig för frånskilda och ogifta föräldrar. Den tredje perioden kännetecknas av en rad genomgripande förändringar[47] i social- och familjerätten.[48] Milstolpen var emellertid Sveriges ratifikation av FN:s konvention om barnets rättigheter år 1990. Genom ratifikationen slogs det fast att principen om barnets bästa var betydelsefull för svensk rätt. Barnkonventionen är även det första internationella dokument som fastslår att barn är ett rättsligt subjekt.[49] Efter det att Sverige ratificerade Barnkonventionen har lagstiftaren vid ett flertal tillfällen gått igenom den del av den svenska rätten som rör barn för att säkerställa att lagstiftningen uppfyller Barnkonventionens krav, bl.a. inrättades en särskild myndighet år 1993, Barnombudsmannen. År 2000 stärktes barnets rättigheter på nytt genom att institutet, särskild företrädare för barn, infördes i svensk rätt. En särskild företrädare garanterar att barn får juridisk hjälp och kommer till tals i rättsprocessen när inte vårdnadshavaren har kompetens att företräda barnet. Barnets rättigheter att beaktas och vara delaktiga i olika beslut som, direkt eller indirekt, berör barnet har, genom Barnkonventionen, fått en helt ny legitimitet.[50]

BO inrättades efter det att frågan om en speciell talesman för barn och unga hade diskuterats i riksdagen vid flera tillfällen under 1980-talet och början av 1990-talet. BO:s uppgift är i första hand att stå för en övergripande bevakning av barn- och ungdomsfrågor utifrån Barnkonventionen och svensk lagstiftning. BO skall inte granska handläggningen av enskilda ärenden. År 2002 ändrades lagen om Barnombudsmannen. Lagändringen har inneburit att en större del än tidigare av BO:s verksamhet nu regleras i lag. Dessutom har BO numera möjlighet att uppmana enskilda myndigheter, kommuner och landsting att lämna ut uppgifter om vad de gör för att leva upp till Barnkonventionens krav. BO har även möjlighet att kalla till sig myndigheter, kommuner och landsting för överläggningar.[51]

---

[46] Lagstiftningen under den första perioden omfattar bl.a. 1917 års lag om äktenskaplig börd, 1917 års lag om barn utom äktenskap, 1920 års lag om barn i äktenskap, 1920 års giftermålsbalk och 1924 års lag om samhällets barnavård.

[47] I synnerhet 6 kap. FB har varit föremål för ett stort antal förändringar, bl.a. åren 1977, 1983, 1991 och 1998. Inom socialrätten infördes 1980 och 2001 års Socialtjänstlag samt lag 1990:52 med särskilda bestämmelser om vård av unga.

[48] Schiratzki, *Barnrättens grunder*, 2002, s. 16.

[49] Rejmer, *Barnperspektiv och barnets bästa*, 2002, s.140.

[50] Exempel på förarbeten som undersökt svensk rätts överensstämmelse med Barnkonventionen är: SOU 1996:115, SOU 1997:116, Prop. 1996/97:25 och Prop. 1997/98:182. Se även Lag (1999:997) om särskild företrädare för barn.

[51] Se Prop. 2001/02:96 s. 19 ff., se även Barnombudsmannens hemsida, www.bo.se och Lag (1993:335) om Barnombudsman. Ett exempel på ett uppdrag som lagfästs genom 2002 års lagändring är BO:s arbete med strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter.

4 Utvisning på grund av brott – gällande rätt

4.1 Bakgrund

En utlänning kan utvisas ur Sverige på grund av brott av viss svårhetsgrad. Bestämmelser om detta finns i 4 kap. 7-10 §§ UtlL. Utvisning enligt 4 kap. 7 § UtlL utgör ett instrument för den individuella utlänningskontrollen.[52] Enligt 4 kap. 8 § UtlL är det domstol som beslutar om utvisning. I 4 kap. 10 § UtlL finns begränsningar för när utvisning inte får ske.

Utvisning på grund av brott är inte någon brottspåföljd. Den utgör istället en särskild rättsverkan av brottet.[53] När frågan om utvisning på grund av brott överfördes till de allmänna domstolarna betraktades utvisning som en form av påföljd för brott. När BrB tillkom upptogs det i 1 kap. 3 § BrB en uttömmande uppräkning av vad som är att betrakta som påföljd för brott. Idag avser brottspåföljd straffen böter och fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård. 1 kap. 8 § BrB innehåller en anmärkning om att brott även kan orsaka andra reaktioner, som inte är nämnda i 1 kap. 3 §, och som därmed inte heller är påföljder för brott. Brott kan förutom påföljd åtföljas av skadestånd eller s.k. *särskild rättsverkan*. Vad som avses med särskild rättsverkan anges inte närmare, dock nämns som exempel förverkande av egendom och företagsbot.[54] Genom tillkomsten av BrB kom utvisning att lämnas utanför uppräkningen av brottspåföljder i 1 kap. 3 § BrB, men i förarbetena till BrB nämns förvisning (utvisning) som ett exempel på en sådan annan särskild åtgärd som kan komma till användning vid sidan av påföljderna.[55] Efter BrB ikraftträdande kom således förvisning att betraktas på olika sätt i UtlL och BrB. Eftersom den allmänna domstolen tillämpar RB:s regler blev förvisningens karaktär i straffprocessuellt hänseende omdiskuterad.[56] Genom tillkomsten av 1980 års UtlL får det emellertid anses klargjort att utvisning på grund av brott vid tillämpningen av BrB och RB skall betraktas som en särskild rättsverkan av brott.[57]

---

[52] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 224.
[53] Wikrén och Sandesjö, a.a, s. 225 och Prop. 1979/80:96, s. 121.
[54] Det finns vissa gemensamma bestämmelser för särskild rättsverkan av brott i 36 kap. 11-17 §§ BrB.
[55] Prop. 1962:10 s. 65.
[56] SOU 1979:64 s. 182.
[57] Se Prop. 1979/80:96 s. 121 f. och Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman och Wennberg, *Brottsbalken: En kommentar Del I*, 2002, s. 1:34.

4.2 Portalparagrafen – 1 kap. 1 § UtlL

UtlL inleds med en deklarativ bestämmelse som klargör innebörden av de olika bestämmelserna i lagen. Enligt 1 § andra stycket, andra meningen, skall, i fall som rör ett barn, särskilt beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver. Bestämmelsen infördes den 1 januari 1997 och har sin bakgrund i Sveriges anslutning till FN:s konvention om barnets rättigheter.[58] Ratificeringen av konventionen gjordes utan förbehåll och ansågs inte kräva någon lagstiftningsåtgärd. En granskning av konventionsbestämmelserna hade resulterat i slutsatsen att svensk rätt och praxis till sin allmänna syftning stod i god överensstämmelse med Barnkonventionens bestämmelser. Departementschefen ansåg inte heller att det var nödvändigt att principen om barnets bästa uttryckligen framgick av den lagtext som det kan komma ifråga att tillämpa.[59]

I förarbetena till 1 §, andra stycket andra meningen, framhålls att UtlL, även när det gäller barn, skall ge utryck för en human inställning, vara tydlig, tillämpas konsekvent samt ge uttryck för en helhetssyn. Visserligen ansåg regeringen att utlänningslagstiftningen var förenlig med de krav Barnkonventionen ställer, men samtidigt menade regeringen att ett förtydligande måste göras. Enligt regeringen borde således den i svensk rätt väl etablerade principen om barnets bästa komma till klart uttryck i UtlL. Bestämmelsen i 1 §, andra stycket andra meningen omfattar alla ärendetyper i UtlL, således inte bara asylärenden.[60]

4.3 Förutsättningar för utvisning på grund av brott enligt 4 kap. 7 § UtlL

Enligt 4 kap. 7 § första stycket UtlL får en utlänning utvisas ur Sverige om han eller hon döms för ett brott som kan leda till fängelse eller om en domstol undanröjer en villkorlig dom eller skyddstillsyn. Möjligheten att utvisa är alltså knuten till brottets svårhetsgrad. Utlänningen måste ha dömts för ett brott vars straffskala innehåller fängelse. I förarbetena betonas att det måste finnas proportion mellan brottet och de rättsverkningar det får för den enskilde. När det gäller exempelvis en utlänning som bott en längre tid i Sverige är det rimligt att utvisning endast kan komma ifråga om utlänningen har begått ett tämligen allvarligt brott. Om det däremot rör sig om en utlänning med helt annan bakgrund måste det, enligt förarbetena, finnas en möjlighet att utvisa även för mindre allvarlig brottslighet. Syftet med att sätta svårhetsgraden till fängelse är inte att utvisning normalt skall tillgripas vid snatteri, skadegörelse eller annan liknande mindre allvarlig brottslighet.

[58] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 35 och 40.
[59] Prop. 1989/90:107 s. 28 och 33.
[60] Prop. 1996/97:25 s. 244 ff.

Däremot skall det finnas en möjlighet att utvisa vid upprepad eller systematisk brottslighet av sådan mindre allvarlig beskaffenhet.[61]

I 4 kap. 7 § andra stycket stadgas att den dömde får utvisas endast om han eller hon dömts till svårare straff än böter samt om det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter kan antas att utlänningen kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet i Sverige eller om brottet med hänsyn till den skada, fara eller kränkning som det har inneburit för enskilda eller allmänna intressen är så allvarligt att utlänningen inte bör få stanna kvar. Det första kriteriet behandlar återfallsrisken. Den starkaste indikatorn på återfall är utan tvekan tidigare brottslighet. Enligt förarbetena fodras inte att risken avser likartad brottslighet, utan det är tillräckligt att omständigheterna tyder på en brottsbenägenhet i allmänhet. I normalfallet krävs för antagande om risk för fortsatt brottslighet att det genom registerutdrag eller på annat sätt framgår att utlänningen vid minst ett tidigare tillfälle antingen dömts för brott eller godkänt strafföreläggande eller fått åtalsunderlåtelse. Det finns dock undantag. Risk för fortsatt brottslighet kan föreligga trots att det inte finns någon dokumentation om tidigare domar. Ett exempel på när undantagsregeln kan tillämpas är beträffande fickstölder. Enligt förarbetena krävs emellertid en viss försiktighet vid tillämpningen, även fickstölder kan vara en engångsföreteelse.[62]

Det andra kriteriet tar sikte på brottets grovhet. Om gärningen har inneburit en skada, fara eller kränkning mot enskilda eller allmänna intressen som är så allvarlig att utlänningen inte bör få stanna kvar, så skall han eller hon utvisas ur landet. Syftet med detta kriterium är att utvisning, oberoende av risk för fortsatt brottslighet skall kunna ske vid allvarliga vålds- och sexualbrott, narkotikabrott och annan svårare brottslighet. För att närmare klargöra vilka brott som avses har utvisningsmöjligheten i förarbetena relaterats till brottets straffvärde. Som en allmän riktlinje anges att brottet bör ha ett straffvärde om fängelse minst ett år för att utvisning skall kunna få ske oberoende av återfallsrisken. Enligt förarbetena är en omständighet som skall tillmätas extra stor betydelse om brottet innefattar svårare integritetskränkningar mot skyddslösa personer, t.ex. barn. En annan omständighet som skall tillmätas betydelse är om brottet har ett utpräglat skyddsintresse, t.ex. mened eller övergrepp i rättssak. Även om brottet inte har straffvärde på ett års fängelse bör, enligt förarbetena, det förhållande att ett utpräglat skyddsintresse har skadats, kunna vägas in i bedömningen av frågan om utvisning.[63]

---

[61] SOU 1993:54 s. 23 och Prop. 1993/94:159 s. 9 f.
[62] SOU 1993:54 s. 25 och Prop. 1993/94:159 s. 12. Se även NJA 1979 s 153 om fickstöld som engångsföreteelse.
[63] SOU 1993:54 s. 25 f. och Prop. 1993/94:159 s. 13 f. Se även NJA 1996 s 365 och NJA 2001 s 464 om tillämpningen av detta kriterium.

4.4 Begränsningar vid utvisning på grund av brott enligt 4 kap. 10 § UtlL

I förarbetena till utvisningsbestämmelserna betonas behovet av en rimlig proportion mellan brottet och de rättsverkningar som brottet medför för den enskilde. Detta innebär att ju större anknytning den tilltalade har till Sverige, desto allvarligare måste brottsligheten vara för att en domstol skall kunna besluta om utvisning.[64] När en domstol överväger om en utlänning bör utvisas skall den därför enligt 4 kap. 10 § första stycket UtlL ta hänsyn till personens anknytning till det svenska samhället. Domstolen skall särskilt beakta utlänningens levnadsomständigheter, om utlänningen har barn i Sverige, övriga familjeförhållanden samt hur länge utlänningen har vistats i Sverige. Beträffande levnadsomständigheterna lyfter förarbetena bl.a. fram utlänningens arbetssituation och bostadsförhållanden, social anpassning samt kunskaper i det svenska språket som faktorer som talar för att utlänningen har etablerat sig i landet. Vad gäller familjeförhållandet framhålls att det faktum att utlänningen har familj i Sverige nästan regelmässigt bör innebära en betydelsefull anknytning till landet, särskilt om de anhöriga är svenska medborgare eller har bott i Sverige en avsevärd tid. När det gäller familjesituationen lyfter förarbetena också fram att utlänningens familj kan drabbas i lika hög grad som utlänningen av den splittring av familjen som en utvisning kan innebära. Det kan vara svårt för en familj att bryta upp från en ordnad tillvaro i Sverige. Återkomsten till hemlandet kan många gånger innebära besvärliga omställningar för familjen och frågan om utvisning måste därför prövas mot den skada och olägenhet den kan vålla den utvisades familj.[65]

Den 1 juli 2004 infördes ett förtydligande tillägg i 4 kap. 10 § UtlL. Detta tillägg syftade till att ge principen om barnets bästa i portalparagrafen ökat genomslag i samband med utvisning på grund av brott och det tar sikte på behovet av kontakt mellan utlänningar och deras barn i Sverige. Genom tillägget har det införts en uttrycklig skyldighet för domstolarna att, när de överväger att utvisa en utlänning, särskilt beakta om utlänningen har barn i Sverige och om så är fallet barnets behov av kontakt, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av en utvisning.[66] En viktig faktor vid bedömningen av behovet av kontakt och följderna av en utvisning är hur kontakten mellan barnet och utlänningen har fungerat tiden före domstolsavgörandet.[67] I förarbetena framhålls att begreppet kontakt täcker in alla former av relationer mellan en förälder och ett barn. Det kan gälla den kontakt som en vårdnadshavare normalt har med sitt barn eller den kontakt som en icke-vårdnadshavande förälder kan ha med barnet när barnet umgås eller bor hos den föräldern. Även annan kontakt mellan ett barn och en särlevande förälder, t.ex. genom ett brev eller ett telefonsamtal, räknas hit. Bestämmelsen avser enligt motiven i första hand barn som är bosatta i

[64] SOU 1993:54 s. 29 och Prop. 1993/94:159 s. 16.
[65] Prop. 1993/94:159 s. 15 f. och SOU 1979:64 s. 148.
[66] Prop. 2003/04:113 s 1.
[67] A.a. s. 15.

Sverige, men även barn som mer tillfälligt uppehåller sig här kan komma att beröras. Det påpekas dock att detta kan bli aktuellt endast undantagsvis, i synnerhet om barnet saknar uppehållstillstånd.[68]

Enligt 4 kap. 10 § andra stycket UtlL erhåller en utlänning ett särskilt skydd efter en viss tids vistelse i Sverige. Detta skydd bygger på antagandet att utlänningen efter en viss vistelsetid har blivit integrerad i det svenska samhället. En utlänning som har vistats i Sverige med permanent uppehållstillstånd sedan minst fyra år när åtal väcktes eller som då var bosatt i Sverige sedan minst fem år, får utvisas endast om det finns synnerliga skäl. För medborgare i ett annat nordiskt land räcker det med att ha varit bosatt i Sverige i minst två år för att skyddet skall bli tillämpligt.[69] Kravet på synnerliga skäl för att besluta om utvisning motiveras i förarbetena av att det, inte minst av humanitära skäl, är viktigt att det i något skede finns en punkt där en utlänning skall ha rätt att känna trygghet i Sverige, oavsett vilka omständigheter som aktualiserar ett avlägsnande.[70] I förarbetena sägs att ett sådant synnerligt skäl kan vara att brottsligheten är särskilt allvarlig. Exempel på särskild allvarlig brottslighet är brott mot person, såsom mord och dråp, brott som innebär svåra integritetskränkningar, organiserad brottslighet samt brottslighet som medför stora skadeeffekter, såsom grovt narkotikabrott.[71] Vad som förutom särskilt allvarlig brottslighet kan anses utgöra synnerliga skäl berörs inte av förarbetena. Rekvisitet synnerliga skäl har istället preciserats genom praxis. Enligt praxis förefaller det som om synnerliga skäl även skulle kunna föreligga om utlänningen saknar egentlig anknytning till Sverige. Särskilt gäller detta om han under vistelsen här har ägnat sig åt brottslighet eller asocialitet eller annars saknat en ordnad livsföring. Självfallet får hänsyn också tas till om utlänningen har någon anknytning i hemlandet eller i något annat land än Sverige.[72]

Ett särskilt starkt hinder mot utvisning på grund av brott gäller för den utlänning som fått större delen av sitt liv präglat av förhållandena i Sverige. Enligt 4 kap. 10 § fjärde stycket finns det ett uttryckligt förbud mot utvisning av den som kommit till Sverige innan han eller hon fyllt femton år och som när åtal väckts hade vistats i landet i minst fem år.

---

[68] A.a. s 19.
[69] Observera att det finns speciella regler för den som är flykting och har ett behov av fristad i Sverige.
[70] Prop. 1993/94:159 s. 16.
[71] Prop. 1979/80:96 s. 63.
[72] Wikrén och Sandesjö, *Utlänningslagen, med kommentarer*, 2002, s. 237. Se även NJA 1980 s 407, NJA 1980 s 725, NJA 1981 s 426, NJA 1981 s 825, NJA 1981 s 1246, NJA 1982 s 198, NJA 1983 s 131, NJA 1986 s 324, NJA s 1989 s 102, NJA 1991 s 766, NJA 1991 s 778 och NJA 1993 s 68.

4.5 Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen

4.5.1 Bakgrund

Den europeiska konventionen från den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna har utarbetats inom Europarådet. Utöver konventionen finns tolv ändrings- och tilläggsprotokoll. Sverige ratificerade konventionen år 1952 och år 1995 inkorporerades konventionen och de nio första tilläggsprotokollen i svensk rätt.

4.5.2 Artikel 8 – rätt till skydd för privat- och familjeliv

Europakonventionen innehåller inte något förbud mot utvisning eller utlämning av en person till ett annat land. [73]Men ibland kan statens beslut leda till att en familj splittras eller att familjen inte kan leva tillsammans, och i sådana fall kan en fråga uppkomma om brott mot rätten till respekt för familjelivet enligt Europakonventionen artikel 8.[74] Det rör sig då oftast om utvisning på grund av brott.[75]

Av artikel 8 framgår att var och en har en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Primärt innebär artikel 8 att staten skall avhålla sig från ingrepp i den skyddade rättigheten. Men artikel 8 gäller inte bara ingrepp utan ålägger också staten att vidta positiva åtgärder för att skydda den enskildes privatsfär. Sådana positiva åtgärder kan utgöras av lagstiftning men också av skydd mot övergrepp i särskilda situationer. De krav på skyddsåtgärder som ställs på staten måste dock vara rimliga. Vad som i huvudsak förväntas är att staten utfärdar lagar och förordningar som ger ett tillfredställande skydd för rättigheterna enligt artikel 8.[76]

I fall där någon med familj utvisas på grund av brott uppkommer alltid frågan om ingreppet är ett brott mot rätten till familjeliv. Som familj räknas i första hand gifta makar och deras minderåriga barn. Även barnlösa makar bildar i detta sammanhang en familj. Så gör även föräldrar och barn i de fall föräldrarna inte är gifta med varandra samt en man och en kvinna som lever ihop utan att vara gifta med varandra. Självklart omfattas förhållandet mellan adoptivföräldrar och adoptivbarn. Också när en familjegemenskap bryts upp, t.ex. genom skilsmässa, kvarstår familjebanden mellan båda föräldrarna och barnen. Det är dock tydligt att de rättigheter som artikel 8

---

[73] Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 2002, s. 79.
[74] Danelius, a.a, s. 288.
[75] Ehrenkrona, *Folkrättsliga hinder mot utvisning enligt utlänningslagen*, 1999, s. 8.
[76] Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 2002, s. 161.

ger är mindre långtgående när det gäller mera avlägsna familjerelationer än när det gäller relationerna mellan makar och mellan föräldrar och minderåriga barn.[77] Hur långt skyddet för familjelivet sträcker sig är osäkert, men den avgörande betydelsen torde vara om de ifrågavarande personerna under en längre tid levt i samma hushåll. Det är den reella familjegemenskapen som skyddas, inte den formella.[78]

Om staten har ingripit i den av artikel 8 skyddade rättigheten gäller det att avgöra om ingreppet omfattas av undantagsbestämmelserna i artikel 8.2. Omfattas ingreppet inte är det konventionsstridigt. För att ett ingrepp skall vara förenligt med artikel 8.2 måste följande tre villkor vara uppfyllda:

1. ingreppet måste vara lagligt (”in accordance with the law”, ”prescribed by law”),
2. ingreppet måste vara ägnat att tillgodose något av de i artikel 8.2 uppräknade allmänna eller enskilda intressena (statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välstånd, förebyggande av oordning eller brott, skydd för hälsa eller moral, skydd för andra personers fri- och rättigheter), och
3. ingreppet måste vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälle (”necessary in a democratic society”) för att tillgodose detta intresse.[79]

Kravet på laglighet innebär i första hand att inskränkningen måste ha stöd i den inhemska lagen. Därutöver krävs det att denna lag uppfyller rimliga anspråk på rättssäkerhet (”the rule of law”). Lagen måste ge skydd mot godtycke. Den måste vara tillgänglig (”accessible”) för allmänheten, och måste vara utformad med erforderlig precision, så att inskränkningarna i konventionsrättigheten är förutsägbara.[80]

När det gäller kravet på nödvändighet har Europadomstolen framhållit att ordet ”nödvändigt” (”necessary”) i detta sammanhang inte är synonymt med ordet ”oundgängligen” (”indispensible”). Vad som krävs är istället att det föreligger ”ett samhälleligt behov” (”pressing social need”). Inskränkningen måste även vara proportionerlig i förhållande till det syfte inskränkningen skall tillgodose. Varje konventionsstat har också själv en viss frihet (”margin of appreciation”) att avgöra om en inskränkning är nödvändig. Denna frihet är emellertid inte lika stor i fråga om alla ändamål som anges i artikel 8.2.[81]

En familjs splittring på grund av ett av domstolen fattat utvisningsbeslut torde alltid utgöra ett ingrepp i den i artikel 8 stadgade rättigheten till ett familjeliv. Vid tillämpning av artikel 8 i utvisningsfrågor får således bedömas om behandlingen av familjen är proportionerlig och därmed kan anses vara nödvändig i ett demokratiskt samhälle. Vid denna bedömning är

---

[77] Danelius, *Mänskliga rättigheter*, 1993, s. 194 f.
[78] Ehrenkrona, *Folkrättsliga hinder mot utvisning enligt utlänningslagen*, 1999, s. 8 f.
[79] Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 2002, s. 263.
[80] Ibid.
[81] Danelius. a.a, s. 264.

det statens intresse av att skydda sig mot brottslighet som bör vägas mot de enskilda personernas intresse av att leva tillsammans i en familjegemenskap.[82]

4.5.3 Europadomstolens rättspraxis

I de fall som har gällt utlänningar som begått brott och som har varit uppe till bedömning i Europadomstolen har Europadomstolen mestadels varit tvungen att göra en avvägning av framför allt brottets art och svårhetsgrad mot utlänningens familjerelationer i det land varifrån utvisning skett eller skulle ske, för att avgöra om åtgärden varit proportionerlig. I fall av allvarlig brottslighet och kortvarig vistelse i uppehållslandet har Europadomstolen i allmänhet inte haft några invändningar mot utvisning, men i andra fall har en avvägning med ledning av proportionalitetsprincipen utfallit till den enskildes förmån. Ett exempel på detta är rättsfallet Boultif mot Schweiz.[83]

I rättsfallet Boultif mot Schweiz slog Europadomstolen fast åtta vägledande principer som skall tillämpas för att bedöma om ingreppet i den enskildes familjeliv är nödvändig i ett demokratiskt samhälle. Boultif var en algerier som var gift med en schweizisk kvinna. Drygt ett år efter giftermålet dömdes han bl.a. för rån till 18 månaders fängelse och utvisades från Schweiz. Vid bedömningen om den av Schweiz företagna åtgärden var nödvändig i ett demokratiskt samhälle konstaterade Europadomstolen att det vid bedömningen av relevanta uppgifter i ett sådant fall som nu var vid handen, var nödvändigt att ta hänsyn till;

- Arten av det begångna brottet (”the nature and seriousness of the offence”).
- Varaktigheten av den utvisningshotades vistelse i det land han/hon kommer att bli utvisad ifrån.
- Den tid som har gått sedan brottet begåtts och den utvisningshotades beteende under denna period.
- De inblandade personernas nationalitet.
- Den utvisningshotades familjesituation, t.ex. varaktigheten av hans/hennes äktenskap eller andra faktorer som avslöjar om parterna lever ett äkta och genuint familjeliv.
- Om maken/makan visste om brottet vid tidpunkten som han/hon påbörjade ett familjeliv tillsammans med den utvisningshotade.
- Förekomsten av barn, och i så fall deras ålder.
- Graden av svårigheter (”the seriousness of the difficulties”) maken/makan sannolikt kommer att stöta på i den utvisningshotades hemland.

Efter en tillämpning av dessa principer konstaterade Europadomstolen att Boultif visserligen hade dömts för ett allvarligt brott, men att han därefter under flera år hade skött sig väl och att omständigheterna tydde på att han inte längre utgjorde ett allvarligt hot mot allmän ordning i Schweiz.

[82] Danelius, a.a, s. 288 f.
[83] Danelius, a.a, s. 291.

Dessutom kunde hans hustru inte förväntas följa honom till Algeriet. Det fanns inte heller någon faktisk möjlighet för paret att bosätta sig i något annat land. Utvisningen var därför, enligt Europadomstolens mening, en oproportionerlig åtgärd.[84]

Ett annat rättfall där Europadomstolen ansåg att utvisning var en oproportionerligt åtgärd för att uppnå det önskade syftet var Amrollahi mot Danmark. Fallet gällde en iranier som bott länge i Danmark och gift sig med en dansk kvinna med vilken han hade två barn. Kvinnan hade även ett barn från ett tidigare förhållandet till vilket Amrollahi var styvfar. Amrollahi dömdes i Danmark för narkotikabrott till fängelse i tre år och utvisning. Europadomstolen inledde sin bedömning med att hänvisa till Boultif mot Schweiz och de vägledande principer som slogs fast i det avgörandet. Europadomstolen uttalade därefter förståelse för att de danska myndigheterna ville visa fasthet mot dem som handlat med narkotika, men framhöll att familjen inte skulle kunna leva tillsammans i något annat land än i Danmark. Med hänsyn till detta fann Europadomstolen att utvisningen skulle stå i strid med artikel 8.[85]

Det finns även en omfattande rättspraxis med avseende på utvisning av dem som brukar kallas ”andra generationens invandrare”, dvs. personer som levt nästan hela sina liv i ett annat land än medborgarskapslandet och vilkas reella anknytning till medborgarskapslandet i många fall kraftigt försvagats.[86] I rättsfallet Benhebba mot Frankrike slog Europadomstolen fast att de åtta vägledande principerna som togs upp i rättsfallet Boultif mot Schweiz även kan användas för ”andra generationens invandrare” eller invandrare som anlänt i sin ungdom, så länge de skaffar familj i mottagarlandet. Om de inte skaffar familj kan endast de tre första principerna användas.[87]

Europadomstolen har också framhållit att avgörande för bedömningen är de förhållanden som rådde när utvisningsbeslutet vann laga kraft och att relationer, t.ex. i form av äktenskap eller samboförhållande, som uppkommit senare inte skall påverka bedömningen.[88]

Allmänt sett kan man säga att Europadomstolen i fråga om ”andra generationens invandrare” har utformat en sträng praxis och godtagit utvisningar som utan tvivel måste leda till mycket allvarliga konsekvenser för de utvisade i form av separation från familjer och svårigheter på det personliga planet.[89]

---

[84] Se Europadomstolens dom Boultif mot Schweiz, speciellt avsnitten 48-55.
[85] Se Europadomstolens dom Amrollahi mot Danmark, speciellt avsnitten 35-43.
[86] Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 2002, s. 292.
[87] Se Europadomstolens dom Benhebba mot Frankrike, speciellt avsnitten 32-33.
[88] Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 2002, s. 293.
[89] Danelius, a.a, s. 294 och Ehrenkrona, *Folkrättsliga hinder mot utvisning enligt utlänningslagen*, 1999, s. 10.

4.6 Rättspraxis

Det finns en mängd olika prejudicerande rättsfall som tar upp olika aspekter av bestämmelserna om utvisning på grund av brott. Men trots detta finns det endast ett fåtal fall som behandlar frågan om utvisning på grund av brott när den dömde har familj i Sverige. I detta kapitel kommer jag att ta upp nio rättsfall från HD som behandlar frågan om utvisning på grund av brott när den dömde har barn i Sverige. I sex av rättsfallen har den dömde vistats så lång tid i landet att det, enligt 4 kap. 10 § UtlL, krävs synnerliga skäl för utvisning.

4.6.1 NJA 1980 s 407

Hilmi T, turkisk medborgare, dömdes för mord till fängelse i 10 år. T kom till Sverige 1975 som turist och kom därefter att stanna i landet. År 1976 ingick han äktenskap med en landsmaninna, med vilken han fick två barn födda 1977 och 1978. Enligt HD var brottet av sådan allvarlig art att det i sig kunde leda till att T inte borde få stanna kvar. HD anförde vidare att det i princip förelåg synnerliga skäl för utvisning (T hade när åtal väcktes varit bosatt i landet mer än tre år), men att omständigheterna i det enskilda fallet alltid måste beaktas. Beträffande brottet anförde HD bl.a. att T:s handlande förde tanken till ett nära nog besinningslöst agerande (T stack en lång kniv i målsägandens hjärta). Mot bakgrund av detta ansåg HD att brottet fick anses ha ett straffvärde som inom ramen för gällande straffskala inte medgav att det men som T skulle lida genom ett beslut om utvisning kunde beaktas vid straffmätning enligt föreskrifterna i UtlL. HD konstaterade att det i motiven till UtlL uttalats att det är angeläget att största möjliga hänsyn tas till utlänningens och hans/hennes familjs sociala situation. Familjen drabbas nämligen ofta hårt vid utvisning varför frågan om utvisning bör prövas mot den skada och olägenhet som kan vålla den utvisades familj. Beträffande T:s personliga förhållande i frågan om utvisning anförde HD följande:

Av personutredningen i målet framgår bl.a. att T sedan 1976 är gift med turkiska medborgaren Kadrie T som varit bosatt i Sverige i mer än 10 år. Hon anlände hit tillsammans med sin fader och en broder, vilka båda också nu är bosatta i Malmö. Makarna T har två barn födda 1977 och 1978. Enligt samstämmiga uppgifter från personundersökningen är förhållandet mellan makarna T mycket gott. I personundersökningen upplyses vidare att T anpassat sig väl i Sverige. Han hade när han anhölls för brottet fast arbete i Malmö som maskinskötare.

Mot bakgrund av vad sålunda anförts beträffande såväl själva brottet som T:s och hans familjs anknytning till Sverige och deras levnadsförhållanden här i landet kan det trots brottets mycket allvarliga karaktär ej anses föreligga synnerliga skäl att utvisa T.

4.6.2 NJA 1980 s 725

Rachid A, tunisisk medborgare, dömdes för våldtäkt till fängelse i två år och fyra månader. A var tidigare dömd för otukt med barn, narkotikaförseelse

och olovlig körning till fängelse i fyra månader. Han hade sedan maj 1979 anställning som tryckeribiträde och fast bostad i Malmö. Han kom till Sverige redan 1973 och var under något år gift med en svenska. I äktenskapet föddes ett barn. Modern och barnet var bosatta på Sicilien. Under slutet av 1976 till början av 1980 sammanbodde A med Kerstin P som han hade ett barn med. A hade dessutom ytterligare ett barn med en kvinna här i landet. Kerstin P och A var varmt fästade vid varandra. Kerstin P betraktade A som en god far för deras gemensamma barn och hon förklarade i HD sig beredd att försöka finna en lösning med gemensam framtid för henne och A. Beträffande frågan om utvisning anförde HD följande:

A var vid tiden för åtalets väckande bosatt i Sverige sedan mer än 3 år. Avgörande för frågan om utvisning av honom är vid sådant förhållande, huruvida en avvägning av å ena sidan brottets beskaffenhet och risken för fortsatt brottslighet samt å andra sidan hänsynen till A:s levnads- och familjeförhållanden jämte längden av hans vistelse här i riket ger vid handen att synnerliga skäl för utvisning kan anses föreligga.

Våldtäkten mot M har utgjort en svår integritetskränkning, och man kan inte bortse från en risk för fortsatt brottslighet av sådant slag. A har emellertid vistats här ända sedan år 1973 under i huvudsak ordnade förhållanden. Förutom våldtäktsbrottet mot M, förövat i sept 1979, har han under denna långa tid såvitt känt inte gjort sig skyldig till någon annan brottlighet av intresse i utvisningsfrågan än det förut nämnda otuktsbrottet som tillsammans med annan brottslighet ansetts inte förskylla svårare straff än fängelse i 4 mån och nu ligger cirka 3 år tillbaka i tiden. Med hänsyn härtill och till att A har en stark personlig anknytning till riket kan skälen för utvisning inte anses vara av sådan styrka att det motsvarar lagens krav på synnerliga skäl.

4.6.3 NJA 1980 s 769

Ray J, amerikansk medborgare, dömdes för flera fall av misshandel riktade mot såväl hans tidigare som nuvarande hustru samt olaga hot riktat mot hans tidigare hustru till fängelse i tio månader. Ray J hade tillsammans med sin första hustru två barn, födda 1967 och 1969, vilka var amerikanska medborgare. HD anförde beträffande frågan om utvisning bl.a. följande:

Ray J har under den långa tid som han har vistats här i landet – alltsedan år 1967 med vissa avbrott – fortlöpande gjort sig skyldig till kriminella handlingar, av vilka flera måste betecknas som allvarliga. Genom denna samlade brottslighet, som har påtagliga inslag av yrkesmässighet, har han inte bara visat en bristande vilja att rätta sig efter samhällets normer. Flera av gärningarna tyder också på likgiltighet för andra människors, även honom själv närståendes, hälsa och integritet. Med beaktande av hur länge han har varit bosatt här i landet måste det vidare konstateras att hans allmänna anknytning till det svenska samhället fortfarande synes vara svag. Som exempel härpå förtjänar bl a framhållas hans bristfälliga kunskaper i det svenska språket. Det är även betecknande att Ray J, utöver de kvinnor som han har levt tillsammans med och vilka han uppenbarligen har utnyttjat i olika avseenden, inte åberopat någon enda här i landet bosatt som vid företagna personundersökningar kunnat ge upplysningar om honom och hans levnadsförhållanden.

Såsom TR:n har anfört finns det anledning räkna med att Ray J här i landet kommer att fortsätta med sin parasiterande livsföring och sin brottsliga verksamhet [sic]. Bedömda enbart med utgångspunkt i dessa förhållanden är trots den långa tid som Ray J har vistats här skälen för utvisning mycket starka. Fråga återstår då om hänsynstagande till hans familj, dvs. främst den nuvarande hustrun och barnen i det föregående äktenskapet, skall

medföra att synnerliga skäl för utvisning ändå inte kan anses föreligga. Mot bakgrund av både vad som i målet upptagits om Ray J:s levnadssätt och allmänna inställning saknas dock anledning tillmäta familjeanknytningen en sådan avgörande betydelse att Ray J bör tillåtas att kvarstanna i landet [sic]. Riksåklagarens talan skall därför bifallas i överensstämmelse med TR:ns utvisningsförordnande.

4.6.4 NJA 1981 s 327

Jan S, tjeckisk medborgare, dömdes för stöld av en handväska som förvarats i en kundvagn i ett varuhus till fängelse i en månad samt fortsatt skyddstillsyn. Gärningen, som HD ansåg vara av relativ allvarlig beskaffenhet, hade nämligen begåtts under prövotiden för en skyddstillsyn som Jan S dömts till för brott av samma typ. Jan S kom till Sverige från Tjeckoslovakien 1977 tillsammans med sin hustru och makarnas tre barn. Jan S har endast haft ett par kortvariga anställningar i Sverige som fabriksarbetare och var vid tidpunkten för åtalet arbetslös. Förhållandet mellan Jan S och hustrun har tidvis varit spänt och Jan S har vid ett par tillfällen lämnat familjens hem. Den brottslighet för vilken Jan S lagförts har begåtts under tider då han levt skild från familjen. Vid tidpunkten för åtalet levde Jan S återigen tillsammans med sin familj. Jan S:s tre barn, 14, 9 och 6 år gamla, var enligt uppgift från en skyddskonsulent mycket fästade vid sin far. Jan S anknytning till Tjeckoslovakien var vid tidpunkten för åtalet svag. Beträffande frågan om utvisning anförde HD följande:

Den brottslighet som nu är föremål för bedömning är inte sådan att den i och för sig föranleder utvisning. Risken för att Jan S fortsätter med brottslig verksamhet kan bedömas som förhållandevis ringa, åtminstone om han får leva tillsammans med familjen. Jan S, som synes ha relativt stora anpassningsproblem, förefaller vara starkt beroende av sin familj. Det kan antas att hustrun, med hänsyn till den släktanknytning hon har till Sverige och till vad som upplysts om makarnas förhållanden, skulle komma att kvarstanna i Sverige med barnen även om Jan S utvisas. Det är sannolikt att detta skulle medföra menliga följder för Jan S och kanske även för barnen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och med beaktande även att Jan S vistats i landet i omkring två och ett halvt år, när åtalet väcktes, bör han inte utvisas.

4.6.5 NJA 1981 s 825

Mustafa C, marockansk medborgare, dömdes för narkotikabrott, grovt narkotikabrott, grov varusmuggling och försök till grov varusmuggling till fängelse i två år. Mustafa C kom till Sverige 1975. 1978 gifte han sig med Britt C och 1979 föddes deras gemensamma son. Mustafa C studerade vid tidpunkten för åtalet på en kockskola. För studierna på kockskolan utgick AMS-bidrag. HD fastställde TR:ns dom. TR anförde beträffande frågan om utvisning följande:

Utlänning får på grund av brott utvisas endast om det kan befaras att han i riket fortsätter sin brottsliga verksamhet eller brottet är sådant att han inte bör få stanna kvar. Mustafa C har sedan 1975 varit bosatt i Sverige och lärt sig tala svenska. Han lever i Örebro med sin tredje hustru, som är norsk medborgare, och deras genensamma barn. I Örebro bor även en äldre bror till honom, som är anställd som socialsekreterare vid Örebro kommun. Med

hänsyn till Mustafa C:s långa vistelse i Sverige får utvisning ske endast om synnerliga skäl härför föreligger. Med hänsyn till den brottlighet samt den skada som denna brottslighet åsamkar samhället finner TR:n att i Mustafa C:s fall sådana synnerliga skäl föreligger. Mustafa C skall således utvisas.

4.6.6 NJA 1993 s 68

Mahbubur R, bangladeshisk medborgare, dömdes för grovt sexuellt utnyttjande av underårig till fängelse i två år och sex månader. HD anförde beträffande frågan om utvisning följande:

Mahbubur R har bott i Sverige sedan år 1984. Han har här en bror och en son, som nu är fyra år. Enligt egen uppgift betalar han underhållsbidrag till sonen men har aldrig träffat honom. Mahbuburs R:s anknytning till Sverige kan i övrigt inte anses särskilt stark. Han är ensamstående och har i Bangladesh sin mor och fyra systrar. De brott som Mahbubur R har övertygats om i detta mål har innefattat svåra integritetskränkningar mot ett barn … Med hänsyn till brottens art och till omständigheterna i övrigt får synnerliga skäl anses föreligga för att Mahbubur R trots den långa tid han har vistats här skall utvisas med förbud att återvända hit.

4.6.7 NJA 1996 s 365

Mamar M, gambisk medborgare, dömdes för narkotikabrott till fängelse i ett år. HD anförde beträffande frågan om utvisning bl.a. följande:

Mamar M:s brottslighet har, som redan sagts, avsett ett flertal olika typer av narkotika. Bland dessa har ingått tung narkotika. Utredningen visar också att Mamar M haft ställning som distributör. Brottsligheten måste därför anses ha en sådan allvarlig karaktär som avses med 4 kap 7 § 2 st 2 utlänningslagen.

När det gäller frågan om utvisning skall även vägas in utlänningens anknytning till landet. Av 4 kap 10 § utlänningslagen följer att, även om utvisning kan komma i fråga enligt vad nu upptagits, utlänningen kan få stanna i landet främst av humanitära skäl. Särskilt skall enligt stadgandet beaktas utlänningens levnadsomständigheter och familjeförhållanden samt hur länge utlänningen vistats i Sverige.

Mamar M har vistats i Sverige i drygt fyra år. Sedan 1993 är han gift med en svenska och har med henne en dotter, född samma år. Efter en schism mellan makarna, som ledde till att hustrun sökte äktenskapsskillnad, är de nu överens om att fortsätta äktenskapet. Mamar M:s anknytning till Sverige måste därmed anses vara sådan att han inte skall utvisas ur landet med anledning av den brottslighet han är förvunnen till ansvar för.

4.6.8 NJA 1997 s 172

Momodou C, gambisk medborgare, dömdes för narkotikabrott och våldsamt motstånd till fängelse i två månader. Han hade kort tid tidigare, i juni 1996, dömts till ansvar för narkotikabrott. HD konstaterade att de brott som Momodo C befunnits skyldig till inte hade så högt straffvärde att utvisning fick ske oberoende av om det förelåg någon återfallsrisk. I Momodou C:s fall ansåg HD att det fanns en återfallsrisk. HD anförde vidare beträffande frågan om utvisning bl.a. följande:

Momodou C har vistats i landet sedan september 1993, alltså i tre och ett halvt år. Sedan februari 1994 lever han i ett fast förhållande med en svensk kvinna, Linda L, och har med henne en dotter, född i januari 1995.

Såvitt utredningen i målet ger vid handen har Momodou C inte haft något fast arbete i Sverige. Sitt uppehälle synes familjen ha fått genom Linda L:s inkomst av ett halvtidsarbete samt genom socialbidrag. Varken när det gäller arbetsförhållanden eller social anpassning synes Momodou C således ha skaffat sig någon beaktansvärd anknytning till Sverige.

När det gäller de närmare familjeförhållandena har Momodou C och Linda L, som hörts även i HD, uppgivit att Momodou C alltsedan Linda L i september 1995 började sitt halvtidsarbete varit den av föräldrarna som mest har haft hand om den praktiska vårdnaden om dottern och att han härigenom fått en särskilt nära relation till henne. Detta har bl a medfört att dottern och han samtalar på hans modersmål, wollof. I samband med att Momodou C varit berövad friheten i detta och i det tidigare målet reagerade dottern på hans frånvaro med sömnsvårigheter och matvägran.

På grund av vad som sålunda blivit upplyst om familjens förhållanden kan det befaras att en utvisning av Momodou C skulle medföra att familjen splittrades och att detta allvarligt skulle skada dotterns hälsa och utveckling. Detta förhållande måste tillmätas en sådan betydelse att Momodou C inte bör utvisas ur landet med anledning av den här aktuella brottsligheten.

4.6.9 NJA 2005 s 283

L.B., gambisk medborgare, dömdes för grovt narkotikabrott samt narkotikabrott av normalgraden till fängelse i fyra år och sex månader. L.B. kom till Sverige 1983, han hade dessförinnan bott i Norge under åren 1977-1982. 1982 gifte L.B. sig med en svenska. De skilde sig 1987. L.B. ingick nytt äktenskap med en svenska 1989 och 1990 föddes en dotter i äktenskapet, som upplöstes 1991. Föräldrarna hade vid tidpunkten för åtalet gemensam vårdnad om dottern och L.B. har dessförinnan haft god och regelbunden kontakt med henne. HD anförde beträffande frågan om utvisning bl.a. följande:

Den lagändring som skedde år 2004 har till syfte att markera domstolarnas utredningsskyldighet i utvisningsärenden som berör barn … Den bakomliggande tanken är att domstolarna därigenom i högre grad än förut skall uppmärksamma och i bedömningen väga in de kriterier som rör barn. Även om någon saklig förändring inte är avsedd med lagändringen, innebär den i vart fall en tydligare markering av barnperspektivet när det gäller utvisning på grund av brott.

L.B. har – som framgår av bl.a. ett yttrande som Högsta domstolen inhämtat från socialnämnden i Göteborgs kommun – haft en god och regelbunden kontakt med sin dotter. Det finns inte anledning att betvivla uppgiften från dottern och modern att dottern mår dåligt inför faderns eventuella utvisning. Det får emellertid också beaktas att dottern inte har haft sitt huvudsakliga boende hos fadern utan att de träffats vid regelmässigt umgänge under den gemensamma vårdnaden. Hon är vidare snart så gammal att hon inte på samma sätt som tidigare är beroende av föräldrarna. Det är möjligt för henne att självständigt behålla kontakt med fadern i Gambia även om han utvisades dit. Det anförda medför att enbart hänsynen till dotterns kontakt med fadern inte kan anses tillräckligt utslagsgivande för att han skall undgå utvisning. L.B:s mycket långa vistelse i Sverige, i kombination med den föregående tiden i Norge som innebär att han tillbringat hela sitt vuxna liv i dessa länder, medför emellertid att omständigheterna sammantagna är sådana att det inte bör anses föreligga synnerliga skäl att utvisa honom.

5 Sveriges åtaganden enligt FN:s konvention om barnets rättigheter

5.1 Bakgrund

FN:s konvention om barnets rättigheter är ett resultat av en lång process som började flera årtionden före det första officiella förslaget fördes fram 1978. Bakgrunden till processen var dels utvecklingen av attityden mot och uppfattningen av barn och barndom, dels utvecklingen av mänskliga rättigheter på ett internationellt plan.[90]

Den första gången barnets rättigheter nämndes i en internationellt erkänd text var 1924, när generalförsamlingen i Nationernas Förbund antog en förklaring om barns rättigheter (Genèvedeklarationen), där det slogs fast fem huvudprinciper beträffande barns skydd och välfärd. Genèvedeklarationen användes sedan som bas för den allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna som FN antog 1948. De rättigheter som fastslås i förklaringen, liksom i senare tillkomna FN-instrument inom området för mänskliga rättigheter, tillkommer varje mänsklig varelse, dvs. barn i princip i lika hög grad som vuxna.[91]

År 1959 antog FN:s generalförsamling en särskild Förklaring om barnets rättigheter, som är gällande än idag. I förklaringen fastslås tio principer beträffande barns rättigheter och skydd. Det var denna text som låg bakom initiativet till att göra ett utkast till en konvention.[92]

En förklaring innebär emellertid inte några rättsliga förpliktelser för staterna. Förklaringen är en meningsyttring av det internationella samfundet som förutsätts utöva ett moraliskt inflytande på staternas regeringar och på den allmänna opinionen och är således enbart moraliskt bindande.[93] Detta var den största anledningen till att Polen 1978 valde att lägga fram ett förslag om att skapa en folkrättsligt bindande konvention av den enbart moraliskt bindande förklaringen från 1959.[94] 1978 tillsattes därför en arbetsgrupp under kommissionen för de mänskliga rättigheterna för att på grundval av det polska förslaget utarbeta ett utkast till en konvention om barnets rättigheter.[95] Efter en längre process av långvarigt och komplicerat arbete av stater från hela världen samt betydelsefulla NGO:s antog generalförsamlingen den 20 november 1989, på trettioårsdagen av

[90] Detrick m.fl., *The United Nations Convention on the Rights of the Child,* 1992, s. 19.
[91] Ibid.
[92] Ibid.
[93] Prop. 1989/90:107 s. 4 f.
[94] Alston (red), *The Best Intrest of the Child,* 1994, s. 10.
[95] Detrick m.fl., *The United Nations Convention on the Rights of the Child,* 1992, s. 21.

tillkomsten av förklaringen om barnets rättigheter, konventionen om barnets rättigheter.[96] Konventionen, som genom sin uppkomst, sin räckvidd och sitt innehåll är en milstolpe i sin insats för barnets rättigheter, trädde ikraft den 2 september 1990.[97]

Sverige är en av de 20 stater som har varit bundna av Barnkonventionen sedan dess ikraftträdande. Idag har i det närmaste samtliga av världens stater anslutit sig till Barnkonventionen. Det är i princip endast USA och Somalia som inte har anslutit sig till Barnkonventionen. Men även om USA och Somalia inte har ratificerat konventionen har de skrivit under den, vilket innebär att de uttryckt en åsikt att så småningom ansluta sig fullt ut.[98]

5.2 Hur binder konventionen Sverige?

En internationell överenskommelse innebär att den avtalsslutande staten lojalt måste fullgöra de åtaganden som framgår av överenskommelsen. Införlivandet av internationella konventioner sker på olika sätt i olika stater beroende på statens rättsliga tradition. Staten är folkrättsligt förpliktigad att se till statens internationella åtaganden fullföljs nationellt. Det finns emellertid inte någon allmän folkrättslig regel om hur ett införlivande skall gå till.[99]

Enligt svensk rättspraxis är en internationell konvention inte direkt tillämplig i svensk rätt. För att en konvention skall kunna tillämpas internt i Sverige fodras internrättsliga föreskrifter.[100] Att en konvention inte har införlivats med den svenska lagstiftningen innebär dock inte att den saknar betydelse för den svenska rättstillämpningen. Enligt den i rättspraxis utvecklade fördragskonforma tolkningens princip är våra författningar förenliga med våra internationella åtaganden och skall därför tolkas i fördragsvänlig anda.[101]

I Sverige finns det två metoder som används för att införliva en konvention med svensk rätt, transformering och inkorporering. Vid transformering undersöks först i vad mån konventionens bestämmelser motsvarar bestämmelserna i den nationella rätten. Om gällande rätt anses stå i överensstämmelse med konventionen är det tillräckligt att konstatera att så är fallet. Men om det däremot visar sig att den nationella rätten inte överensstämmer med konventionen, så omarbetas (transformeras) de delar av konventionen som behöver införlivas i svensk rätt till svensk författningstext. Inkorporering innebär helt enkelt att det i lag föreskrivs att bestämmelserna i en konvention skall gälla i Sverige. Då blir den autentiska

[96] Detrick m.fl., a.a, s. 1, 23 och 24.
[97] Detrick m.fl., a.a, s. 1 och 27.
[98] SOU 1997:116 s. 52 se även information under fliken Barnkonventionen på www.rb.se.
[99] SOU 1997:116 s. 78.
[100] Se bl.a. NJA 1973 s 423, NJA 1981 s 1205 och NJA 1984 s 903.
[101] Se bl.a. NJA 1984 s 903, NJA 1989 s 131, NJA 1990 s 636, NJA 1993 s 111 samt NJA 1994 s 657.

konventionstexten, dvs. texten enligt de språk som konventionen avfattats på, gällande svensk lag.[102] Ett exempel på en konvention som blivit inkorporerad i svensk rätt är Europakonventionen.

Trots otaliga diskussioner och påtryckningar från en rad olika organisationer har inte Barnkonventionen blivit inkorporerad i svensk rätt. När frågan om inkorporering av Barnkonventionen senast var uppe till bearbetning uttalade konstitutionsutskottet att konventioner om mänskliga rättigheter i allmänhet inte kan anses lämpade för direkt tillämpning av svenska domstolar och myndigheter. Detta beror på att konventionstexterna är svåröverskådliga och svårtillgängliga samtidigt som de ofta bygger på en terminologi som varken är enhetlig eller anpassad till svensk lagstiftningsteknik. Att konstitutionsutskottet gjorde en annan bedömning avseende inkorporeringen av Europakonventionen beror på att Europakonventionen, enligt utskottet, intar en särställning bland andra konventioner om mänskliga rättigheter och att den därför borde behandlas på ett annat sätt än övriga konventioner i inkorporeringshänseende. Utskottet pekade bl.a. på att Europakonventionen bygger på en utpräglad juridisk grund, med prövning i domstol på talan av enskild. Konventionens bestämmelser hade också kommit att preciseras genom Europadomstolens kontinuerligt praxisbildade verksamhet. [103]

Istället har riksdagen valt att transformera relevanta bestämmelser i svensk rätt så att de överensstämmer med Barnkonventionen. Detta innebär att trots tillämpning av en fördragskonform tolkning är inte Barnkonventionen svensk lag eller likställd med svensk lag. Följaktligen är inte Barnkonventionen direkt tillämplig rätt och domstolarna är inte bundna av att tillämpa artiklarna som svensk lag. Vid en eventuell konflikt mellan en bestämmelse i konventionen och en uttrycklig bestämmelse i lag skall lagen ges företräde. Däremot är Sverige folkrättsligt förpliktad att följa konventionen. Skulle man således finna att en lagbestämmelse står i uttrycklig strid med en bestämmelse i Barnkonventionen, ålägger konventionen staten en skyldighet att ändra lagen.[104]

Ett godkännande av Barnkonventionen binder Sverige att följa konventionens intentioner och målsättningar.[105] För att övervaka att dessa intentioner och målsättningar efterföljs finns det en särskild kommitté för barnets rättigheter. De stater som har anslutit sig till konventionen skall avge rapporter till kommittén om de åtgärder som har vidtagits för att genomföra konventionen. Kommittén kan också begära kompletterande information från staterna om hur konventionens bestämmelser genomförs. När en s.k. landrapport har kommit in granskas den av kommittén som därefter bjuder in representanter för landets regering för en diskussion.

---

[102] SOU 1997:116 s. 79.
[103] Den 7 december 1995 (bet. 1995/96:SoU4, rskr. 1995/96:90) beslutade riksdagen att Barnkonventionen inte skall inkorporeras som svensk lag, men att en fortlöpande kontroll och anpassning av all lagstiftning och tillämpning är nödvändig. Se även Bet. 1995/96:SoU4 s.38.
[104] SOU 1996:115 s. 22 f., Ewelöf, Sveine och Singer, *Barnets bästa*, 2004, s. 23 och Melin, *Barnkonventionen i svensk rätt*, 2004, s. 11. Se även 10 kap 5 § RF.
[105] SOU 1996:115 s. 24.

Efteråt summerar kommittén sina slutsatser i ett särskilt uttalande. Kommittén för barnets rättigheter är den auktoritativa uttolkaren av Barnkonventionen.[106] I Sverige inrättades en särskild myndighet år 1993, Barnombudsmannen, som ett led i strävan att efterfölja Barnkonventionen.[107]

5.3 Konventionens innehåll

Barnkonventionen innehåller 13 inledande paragrafer (preambeln) och 54 artiklar. Den är indelad i tre delar som behandlar materiella frågor, övervakningssystem samt slutbestämmelser. Barnkonventionen är inriktad på individen, det enskilda barnet, och de materiella artiklarna handlar om barnets rätt att få sina grundläggande behov och rättigheter tillgodosedda. Konventionen inkluderar alla typer av mänskliga rättigheter, den innehåller alltså såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.[108] I Barnkonventionen förenas för första gången de olika mänskliga rättigheterna i samma dokument.[109]

Barnkonventionens preambel speglar de principer om mänskliga rättigheter som formulerats i FN:s konventioner och deklarationer. I preambeln slås det fast att barn på grund av sin sårbarhet behöver vård och skydd. Det betonas också att det är familjen som har det primära ansvaret för den vård och det skydd barnet behöver, samtidigt som barnet är i behov av samhälleligt skydd. Vidare betonas vikten av respekt för de kulturella värden som finns i barnets miljö och vikten av internationellt samarbete för att säkra barnets rättigheter.[110]

I FN-kommitténs analys av barnkonventionen utkristalliserades fyra grundläggande, allmänna principer som återfinns i artiklarna 2, 3, 6 och 12. Principerna i dessa artiklar speglas och konkretiseras i konventionens övriga sakartiklar. När man läser alla övriga artiklar skall man ha de grundläggande principerna i åtanke. De fyra principerna är:

- Förbud mot diskriminering (artikel 2). Grundtanken är att barn är jämställda och har lika värde. Rättigheterna i konventionen skall gälla enskilda barn och ungdomar som befinner sig inom ett lands territorium utan åtskillnad av något slag. Barnet skall skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av barnets eller dess föräldrars ras, hudfärg, kön, språk, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.
- Principen om barnets bästa (artikel 3) innebär att barnets bästa skall komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Principen om barnets bästa kan härledas ur två fundamentala tankar som båda

[106] SOU 1997:116 s. 57 f. och artikel 43 i FN:s konvention om barnets rättigheter.
[107] SOU 1996:115 s. 24.
[108] Se FN:s konvention om barnets rättigheter.
[109] SOU 1997:116 s. 54.
[110] Se FN:s konvention om barnets rättigheter, preambeln.

satt spår i konventionen. Den ena utgår ifrån att barn har fullt och lika människovärde medan den andra betonar att barn är sårbara varelser som behöver särskilt skydd och stöd.[111] Artikel 3 är den artikel i Barnkonventionen som har störst betydelse för kunna avgöra barnets rättigheter vid förälders utvisning på grund av brott.[112]

- Rätten till liv (artikel 6) ger barn ett skydd mot att bli dödade. Artikel 6 skall läsas tillsammans med artikel 37 som stadgar ett direkt förbud mot dödstraff. Artikel 6 går emellertid längre än rätten till liv, genom att i andra punkten betona barns rätt till överlevnad och rätten till utveckling i vid mening.
- Rätten att utrycka sina åsikter (artikel 12) i alla frågor som rör barnet själv är ett budskap om att barns åsikter skall respekteras. Barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Artikel 12 innehåller två dimensioner; den handlar dels om barns rätt till inflytande i alla frågor som rör dem, innefattande inflytande över de verksamheter som barn använder, deras närmiljö och över politiska beslut som påverkar barn, dvs. en demokratiaspekt, dels handlar den om rätten att komma till tals i beslutssituationer som rör det enskilda barnet. Detta gäller såväl i domstolar som vid administrativa beslut som fattas av olika myndigheter. I dessa fall skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras.[113] Om man inte kan höra barnet direkt skall man höra barnet genom en ställföreträdare eller annat lämpligt organ (naturligtvis i överensstämmelse med nationella procedurregler).[114]

Av särskild betydelse är också artikel 4 som anger att konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen. Detta skall ske med utnyttjande till det yttersta av tillgängliga resurser.[115]

Den artikel som har störst betydelse för att avgöra barnets rättigheter vid förälders utvisning på grund av brott, förutom artikel 3 om barnets bästa, är artikel 9 som handlar om barnets rätt till sina föräldrar.[116] En av de viktigaste principerna i Barnkonventionen är barnets rätt till sina föräldrar och deras omsorg.[117] Artikel 9 handlar om åtskiljande av föräldrar och barn. Enligt punkt 1 skall konventionsstaterna säkerställa att ett barn inte skiljs från sina föräldrar mot deras vilja utom i de fall då behöriga myndigheter, som är underställda rättslig överprövning, i enlighet med tillämplig lag och tillämpliga förfaranden, finner att ett sådant åtskiljande är nödvändigt för barnets bästa. Av punkt 4 framgår vilka åtgärder en stat är skyldig att vidta

---

[111] SOU 1996:115 s. 29, se även FN:s konvention om barnets rättigheter.
[112] Se Ds 2002:41 s. 22 och Remissvar från Barnombudsmannen angående Ds 2002:41.
[113] SOU 1996:115 s. 29 och Ds 2002:41 s 23. Se även FN:s konvention om barnets rättigheter.
[114] Melin, *Barnkonventionen i svensk rätt*, 2004, s. 26.
[115] Se FN:s konvention om barnets rättigheter, artikel 4.
[116] Se Remissvar från Barnombudsmannen angående Ds 2002:41.
[117] SOU 1996:115 s. 86.

när åtskiljandet är en följd av åtgärder som staten har tagit initiativet till, t.ex. frihetsberövande, fängslande, avvisning eller utvisning.[118]

De olika sakartiklarna skall ses som en del av en helhet där alla artiklar är lika viktiga. Det går med andra ord inte att lyfta ut en sakartikel och läsa den helt skild från de andra. Man brukar tala om att konventionen är "hel och odelbar". Rättigheterna är dock olika till sin natur. Medan de medborgerliga och politiska rättigheterna är absoluta till sin karaktär och måste respekteras av alla stater oavsett utvecklingsnivå, är de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna mera av målsättningskaraktär. Hur de förverkligas är beroende av ett lands resurser. Men även fattiga länder skall försöka garantera dessa rättigheter genom att utnyttja sina tillgängliga resurser maximalt. Man kan också uttrycka skillnaden mellan de olika typerna av rättigheterna genom att säga att konventionen anger vilka uppväxtvillkor som inte är acceptabla (de medborgerliga rättigheterna får inte åsidosättas) och vilka som är önskvärda för alla barn i världen (de sociala, ekonomiska och kulturella rättigheterna).[119]

5.4 Artikel 3 – principen om barnets bästa

5.4.1 Innehåll

Av Barnkonventionen artikel 3 framgår det att principen om barnets bästa är en allmän och övergripande princip som alltid skall beaktas och komma i främsta rummet vid åtgärder som rör barn, oavsett om åtgärderna vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitut, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. De stater som har anslutit sig till Barnkonventionen har enligt artikel 3 p. 2 också åtagit sig att vidta lämpliga lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder för att tillförsäkra varje barn sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd. Hänsyn skall dock tas till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer föräldrar eller andra vårdnadshavare. Konventionsstaterna skall därutöver, enligt artikel 3 p. 3, säkerställa att de institutioner som ansvarar för barns vård eller skydd uppfyller de normer som fastställts av behöriga myndigheter.

Av förarbetena[120] till Barnkonventionen kan man utläsa att artikel 3 har en karaktären av en portalbestämmelse. Detta innebär att principen om barnets bästa i artikel 3 skall genomsyra inte bara de konkret uppräknade fallen i artikel 3, utan även resten av Barnkonventionen. Två av de mest debatterade frågorna under utvecklingen av Barnkonventionen var dels vilka som skulle vara bundna av artikel 3, dels hur själva principen om barnets bästa skulle formuleras. I förarbetena framgår det tydligt att arbetsgruppen ansåg det

[118] Se FN:s konvention om barnets rättigheter, artikel 9.
[119] SOU 1996:115 s. 30 f., se även FN:s konvention om barnets rättigheter.
[120] Kallas ”Travaux Préparatoires” och består av utskrifter från de diskussioner som fördes inom arbetsgruppen vid Barnkonventionens tillblivelse.

vara av central betydelse att artikel 3 skulle omfatta alla åtgärder som rör barn. När det gällde själva formuleringen av barnets bästa fanns det däremot splittrade meningar. Ett förslag var att barnets bästa "shall be *a paramount* consideration", ett annat var att barnets bästa "shall be *the primary* consideration". Den formulering som slutligen antogs lyder; barnets bästa "shall be *a primary* consideration", vilket i den svenska texten har översatts till "skall komma i främsta rummet".[121] Den antagna formuleringen är bred och ganska vag. Det är alltså fullt möjligt att tolka bestämmelsen olika beroende på samhället och det enskilda barnets förutsättningar. Med ordet "consideration" betonas att barnets bästa skall övervägas i alla situationer som berör barn. Däremot behöver barnets bästa inte alltid vara utslagsgivande.[122] I förarbetena framhölls det nämligen att det kunde finnas konkurrerande intressen som kunde vara lika viktiga, eller kanske viktigare än det enskilda barnets. Vissa intressen som "justice and society at large, should be of at least equal, if not greater, importance than the interests of the child". Det är tydligt att det faktum att arbetsgruppen föredrog obestämd artikel, "a", istället för bestämd, "the", visar på att barnets bästa inte skall beaktas som en enda överordnad faktor. Istället tyder valet av obestämd artikel på att man ville säkerställa en flexibilitet som skulle göra det möjligt att i vissa situationer väga barnets intresse mot andra intressen.[123]

Artikel 3 innebär således att barnets bästa inte kan vara det enda övergripande målet och inte heller ensamt utslagsgivande i alla situationer. Däremot skall barnets bästa alltid ligga med och väga tungt i vågskålen när beslut som rör barn skall fattas. Barnets situation, behov och intressen måste alltså alltid beaktas i beslutsfattandet. I de fall man låter andra intressen väga tyngre krävs det att beslutande myndigheter kan visa att en sammanvägning av relevanta intressen har gjorts. Vidare krävs att beslutande myndigheter så långt som möjligt har försäkrat sig om att barnets bästa har kommit med och redovisats i beslutsprocessen.[124] Barnets bästa är alltså inte alltid avgörande för vilket beslut som fattas men det skall alltid beaktas, utredas och redovisas.[125]

5.4.2 Funktion

Artikel 3 är som tidigare nämnts en portalparagraf som ger vägledning om hur sakartiklarna skall tolkas samtidigt som sakartiklarna ger vägledning om innebörden av principen om barnets bästa på de olika områden som behandlas av sakartiklarna. Men detta är inte den enda funktion artikel 3 har. Om det skulle uppstå en konflikt mellan olika sakartiklar kan principen om barnets bästa användas som ett instrument för att lösa en sådan konflikt. På motsvarande sätt kan artikel 3 användas som vägledning om konflikt mellan

---

[121] Detrick m.fl., *The United Nations Convention on the Rights of the Child*, 1992, s. 133 ff. Se även SOU 1997:116 s. 127 f.
[122] SOU 1997:116 s. 128 f.
[123] Detrick m.fl., *The United Nations Convention on the Rights of the Child*, 1992, s. 137 f. Se även Alston (red), *The Best Intrest of the Child*, 1994, s. 12 och SOU 1997:116 s. 128 f.
[124] SOU 1997:116 s. 129.
[125] Melin, *Barnkonventionen i svensk rätt*, 2004, s. 23.

olika nationella lagar eller lagregler skulle uppstå. Vidare kan artikel 3 användas som ett utvärderingsinstrument för att utvärdera lagar eller åtgärder som inte täcks av konventionen själv.[126]

Totalt kan man sammanfatta de funktioner som artikel 3 kan ha i fyra punkter:

- Artikel 3 kan vara vägledande i alla beslut som rör barn.
- Artikel 3 kan fungera som ett instrument för att utvärdera lagar och policy som inte täcks av konventionen själv.
- Artikel 3 kan fungera som en ”medlande” princip som kan användas när man skall lösa konflikter som t.ex. kan uppstå mellan olika rättigheter.
- Artikel 3 kan hjälpa till att belysa innebörden av andra artiklar i konventionen. Principen om barnets bästa skall vara vägledande då konventionen genomförs.[127]

5.4.3 Tolkning

5.4.3.1 FN-kommitténs tolkning

Enligt FN-kommittén är principen om barnets bästa en av de fyra huvudprinciperna i konventionen. Kommittén hänvisar mycket ofta till barnets bästa i anslutning till landrapporterna och har vid ett flertal tillfällen anfört att barnets bästa är den princip som skall vara vägledande vid tillämpning av konventionen.[128]

FN-kommittén använder artikel 3 om barnets bästa i huvudsak på två sätt. För det första ses barnets bästa som en allmän princip som skall genomsyra lagstiftning, administrativa beslut och andra åtgärder som måste vidtas. För det andra använder kommittén principen om barnets bästa för att tolka och ge innehåll åt konventionens sakartiklar.[129] Kommittén har lagt stor vikt vid att konventionen ses som en helhet och särskilt framhållit relationen mellan de grundläggande principerna i artiklarna 2, 3, 6 och 12. Detta innebär att man vid bedömningen av barnets bästa skall ta särskild hänsyn till icke-diskrimineringsprincipen, barnets rätt till utveckling och barnets rätt att komma till tals. Ett sätt för beslutsfattare att bedöma barnets bästa är t.ex. att tala med det berörda barnet.[130]

Enligt FN-kommittén är barnets bästa inte något statiskt begrepp. Det kan istället variera över tid och från en kultur till en annan. Det varierar också från ett barn till ett annat utifrån varje barns individuella situation. Men trots att barnets bästa kan utgöras av olika saker i olika situationer innehåller Barnkonventionen vissa grundläggande rättigheter för barn och de

[126] Alston (red), *The Best Intrest of the Child*, 1994, s. 15 f. och SOU 1997:116 s. 134.
[127] Ibid.
[128] SOU 1997:116 s. 129 f.
[129] A.a. s. 130.
[130] A.a. s. 133 f.

rättigheterna skall vara universella. En viktig aspekt av konventionen är således att den ger en universell definition av vilka rättigheter som skall gälla i alla samhällen oavsett kultur, religion eller andra särdrag.[131]

Lika lite som barnets bästa är ett statiskt begrepp, är länders kultur, eller deras ekonomiska och sociala utvecklingsnivå något som är statiskt. Enligt FN-kommittén är en av de viktigaste dimensionerna av principen om barnets bästa att det i varje beslut som berör barn måste göras en förhandsprövning. Med detta menas att konsekvenserna av olika beslutsalternativ för barnet/barnen bör bedömas innan beslutet fattas.[132]

5.4.3.2 Objectivization och Dynamic Self-Determinism

Enligt den brittiske familjerättsexperten Eekelaar finns det i huvudsak två olika metoder för att avgöra vad som är barnets bästa. Den ena metoden går ut på att beslutsfattarna på olika nivåer gör objektiva bedömningar som grundats på vetenskap och beprövad erfarenhet. Ibland fattas besluten på grund av sociala övertygelser. Det handlar således om att skaffa sig kunskap om barn eller inhämta sådan kunskap från experter (Objectivization). Den andra metoden går ut på att det berörda barnet tillåts ge uttryck för sin subjektiva uppfattning om vad som är dess bästa (Dynamic Self-Determinism). Detta förutsätter dock att barnet vistas i en trygg miljö där det inte påverkas alltför mycket av någon enskild vuxen. Eekelaar menar att det faktum att utgången delvis har blivit bestämd av barnet visar på att utgången är i enlighet med barnets bästa. Processen är dynamisk eftersom det tar hänsyn till att det optimala alternativet för barnet inte alltid går att förutsäga vid tiden för beslutet, utan att det kanske måste korrigeras under barnets uppväxt. Processen innehåller även självbestämmande eftersom barnets ges en möjlighet att influera beslutets utgång.[133]

Båda metoderna har sina fördelar och nackdelar. Objectivization är nödvändigt och oundvikligt, trots att det ofta utgörs av förenklade generaliseringar. Dynamic Self-Determinism tar hänsyn till barnets individuella förutsättningar och det samhälle det lever i. Samtidigt finns det risk att vuxna påverkar barnets åsikter. Enligt Eekelaar får man det bästa underlaget för att bedöma vad som är barnets bästa genom att kombinera de båda perspektiven. Alltså ett objektivt (det man vet om barn genom forskning och erfarenhet) och ett subjektivt perspektiv (genom att höra barnen och bygga in deras synpunkter i beslutsfattandet).[134]

5.4.3.3 Barnkommitténs tolkning

Den svenska Barnkommittén anammade i sin granskning av Barnkonventionen och dess förverkligande i Sverige Eekelaars åsikter om

---

[131] A.a. s. 131.
[132] Ibid.
[133] Se Eekelaars artikel i Alston (red), *The Best Intrest of the Child*, 1994, s. 46 ff. Se även SOU 1997:116 s. 134.
[134] Se Eekelaars artikel i Alston (red), *The Best Intrest of the Child*, 1994, s. 57 f.

behovet av såväl en objektiv som en subjektiv tolkning av barnets bästa. Enligt de kunskaper och den forskning som har utvecklats under en lång tid (det objektiva perspektivet) finns det två olika typer av behov hos barn. Dels de grundläggande behoven, som är nödvändiga för en normal utveckling, dels andra behov, som också är viktiga, men inte på samma djupa och avgörande sätt. Enligt Barnkommittén tillhör daglig omvårdnad, medicinsk vård vid sjukdom, habilitering eller rehabilitering vid handikapp eller skador till de grundläggande fysiska behoven. Dessutom behöver barnet en näringsrik kost, kläder, en bostad och skydd för att överleva och utvecklas. Till de grundläggande psykiska behoven hör respekt och integritet, dvs. att barnet skall beaktas med aktning för sin person och egenart. Barn anses dessutom behöva känna att de kan påverka sin situation och med stigande ålder få ta allt större ansvar för sina handlingar och förhållanden. Den viktigaste aspekten av barnets bästa (med en objektiv tolkning) är enligt Barnkommitténs mening barnets behov av en varaktig och stabil relation till båda sina föräldrar. Genom en sådan relation kan barns emotionella behov av att få ge och få kärlek tillfredställas. En nära relation till båda föräldrarna anses dessutom kunna förmedla trygghet.[135]

Enligt Barnkommittén formar Barnkonventionens grundpelare, artiklarna 2, 3, 6 och 12, en hållning till barn på det internationella planet. Kravet som Barnkonventionen ställer är att detta förhållningssätt, detta barnperspektiv, skall genomsyra alla beslut som rör barn.[136]

Enligt Barnkommittén är utgångspunkten för barnperspektivet (det subjektiva perspektivet) att alla barn har människovärde, integritet och att barndomen har ett egenvärde. Begreppet perspektiv betyder också synvinkel. I detta sammanhang betyder det att beslutsfattarna måste se de olika beslutsalternativen ur barnets synvinkel, med barnets ögon. Barnet kan inte ha ett barnperspektiv eftersom det själv lever i detta. Därför måste de vuxna (beslutsfattarna) försöka ta reda på hur barnet uppfattar och upplever sin situation och eventuella förändringar. Det räcker alltså inte med att man som vuxen gör det man tycker är barnets bästa, utan det krävs också ett visst mått av empati, inlevelse och förmåga att identifiera sig med barnets situation. Barnperspektiv innebär också att barnet sätts i fokus. Att en beslutsfattare har ett barnperspektiv innebär att man ser barnet som en ”expert” på sin egen situation. Att ha ett barnperspektiv innebär vidare att beslutsfattaren sätter sig in i och försöker förstå barnets situation. Förståelse behöver dock inte alltid betyda accepterande.[137]

Barnkommittén använder begreppet barnperspektiv i betydelsen att de vuxna ser barnet, strävar efter att förstå det och vidtar åtgärder som de bedömer vara till barnets bästa. I detta ingår att lyssna till barnet och respektera det som en individ med egna rättigheter och uppfattningar. Det skall finnas ett barnperspektiv i alla beslut och åtgärder som rör barn.[138]

---

[135] SOU 1997:116 s. 135 f.
[136] A.a. s. 137 f.
[137] A.a. s. 138, se även Melin, *Barnkonventionen i svensk rätt*, 2004, s. 13.
[138] A.a. s. 139, se även Melin, a.a, s. 14.

5.5 Strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter

Vid FN:s världskonferens i Wien 1993 om mänskliga rättigheter rekommenderades medlemsstaterna att utarbeta nationella handlingsplaner för mänskliga rättigheter. Rekommendationen var en av anledningarna till att det inom Regeringskansliet 2000 tillsattes en interdepartemental arbetsgrupp för att utarbeta ett förslag till en nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna.[139]

En enhällig riksdag godkände i mars 1999 regeringens förslag till en strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter. I en skrivelse till riksdagen, Barnpolitiken – arbetet med strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter, redogjorde regeringen för arbetet med strategin.[140]

Utgångspunkten för att förverkliga strategin är att barnkonventionens anda och intentioner skall beaktas i allt beslutsfattande som rör barn. Regeringen uttalar i strategin att Barnkonventionen är ett viktigt instrument för att ta tillvara barns och ungas rättigheter och intressen. Att sprida kunskap och medvetenhet om konventionen är, enligt strategin, just nu det viktigaste inslaget i förverkligandet av barnkonventionen i Sverige. Konventionen skall i första hand nå beslutsfattare vars verksamhet påverkar barns vardag, vuxna som arbetar med barn samt barn och ungdomar själva. Domstolarna har bl.a. en viktig roll i förverkligandet av Barnkonventionen. De skall tolka de olika lagbestämmelser som har tillkommit eller ändrats som en följd av införlivandet av Barnkonventionen i svensk rätt. De är därför en viktig aktör att nå. Strategin innehåller följande moment:

- Barnkonventionen skall vara ett aktivt instrument och genomsyra allt beslutsfattande inom Regeringskansliet som rör barn.
- Barnperspektivet skall i lämplig omfattning finnas med i utredningsdirektiv.
- Barnkonventionen bör på olika sätt tas upp i utbildningar för de yrkesgrupper som skall arbeta med barn.
- Statligt anställda vars arbete har konsekvenser för barn och ungdomar skall erbjudas fortbildning för att kunna stärka sin barnkompetens och sina kunskaper om Barnkonventionen.
- Kommuner och landsting bör på samma sätt erbjuda sin personal fortbildning.
- Kommuner och landsting bör inrätta system för att kunna följa hur barnets bästa förverkligas i det kommunala arbetet.
- Barnkonsekvensanalyser skall göras vid statliga beslut som rör barn.

---

[139] Skr. 2001/02:83 s. 17.

[140] Skr. 2001/02:166 s. 7. Se även Prop. 1997/98:182 s. 17 ff., Bet. 1998/99:SoU6 och Rskr. 1998/99:171.

- Barns och ungdomars inflytande och delaktighet i samhälls- och trafikplaneringen skall utvecklas.
- Barnombudsmannens verksamhet och organisation skall ses över i syfte att stärka dess roll vid genomförandet av Barnkonventionen i Sverige.
- Barnstatistiken skall utvecklas.[141]

Barnombudsmannen fick 1999 som del i den nationella strategin i uppdrag av regeringen att utarbeta och genomföra insatser för att få igång fortbildningen om Barnkonventionen på alla nivåer i samhället. BO skall inom ramen för uppdraget även sprida goda exempel när det gäller olika metoder och verktyg för att genomföra Barnkonventionen samt utveckla modeller för hur detta skall bedrivas. BO har sedan 1999 erhållit särskilda medel för detta ändamål.[142]

Utifrån de erfarenheter som hade gjorts sedan 1998 års strategi antogs presenterade regeringen 2004 en ny skrivelse till riksdagen om hur det strategiska arbetet med att förverkliga Barnkonventionen fortsatt skulle bedrivas. I huvudsak innebar skrivelsen att 1998 års strategi fortfarande är aktuell, men att det strategiska arbetet skall vidareutvecklas, metoderna fördjupas och nya verktyg tillhandahållas dem som ansvarar för Barnkonventionens genomförande. Exempel på nya moment i den utvecklade strategin:

- Arbetet med informations- och utbildningsinsatser riktade till anställda inom Regeringskansliet, såväl tjänstemän som politiskt anställda, kommer att intensifieras och utvecklas.
- Riktlinjer för barnkonsekvensanalyser i utredningsarbetet kommer att tas fram.
- Regeringen skall göra uppföljningar av hur arbetet fortskrider inom olika myndighetssektorer och utifrån dessa överväga vilka åtgärder som kan behövas för att förbättra såväl mål- och resultatstyrningen som stödet till myndigheterna.
- Krav skall ställas på rapportering från universitet och högskolor om vidtagna insatser för att öka kunskapen om Barnkonventionen i olika utbildningar.[143]

[141] Ibid.
[142] Se Prop. 1997/98:182 s. 26 f., Prop. 2001/02:96 s 19 ff. Skr. 1999/2000:137 s. 108 ff. och Skr. 2001/02:166 s. 35 ff.
[143] Skr. 2003/04:47 s. 19 ff.

6 Analys

6.1 Historisk utveckling

Barn har inte alltid haft rättigheter enligt svensk rätt. Det var först på 1900-talet som barn allmänt sett började beaktas som individer med självständiga rättigheter och det var egentligen inte förrän en ändring i FB genomfördes 1983, som lagstiftningen för första gången angav att barnet hade vissa rättigheter. Efter det att Sverige ratificerade Barnkonventionen 1990 kom arbetet med att stärka barnets rättigheter igång ordentligt. Strategin för att förverkliga FN:s Barnkonvention är kanske det tydligaste exemplet på det ständigt fortgående arbetet med att förbättra barnets rättigheter i Sverige.

Precis som den övriga svenska lagstiftningen har inte utlänningslagstiftningen alltid behandlat barn som rättsubjekt. Detta gäller även vid en förälders utvisning på grund av brott. I början av 1900-talet togs ingen hänsyn till utlänningens familjeförhållanden vid utvisning på grund av brott. I 1954 års UtlL intogs för första gången en bestämmelse om att domstolen skulle beakta utlänningens anknytning till Sverige vid utvisning på grund av brott genom att ta hänsyn till levnads- och familjeförhållanden. Genom att ta hänsyn till utlänningens familj tog lagstiftaren även hänsyn till utlänningens eventuella barn, men inte som rättsubjekt, utan som en del av utlänningen anknytning till Sverige. Denna modell tillämpades i såväl 1980 som 1989 års UtlL. Först sju år efter det att Sverige ratificerade Barnkonventionen införde lagstiftaren 1997 den s.k. portalparagrafen i UtlL. Införandet av portalparagrafen stärkte barnets ställning i UtlL, eftersom den tydligt visar att barnet har rätt att bli beaktat vid alla beslut som rör barnet. Särkilt skall man ta hänsyn till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa. Portalparagrafen innebär i princip att det finns en rättighet för barnet att beaktas vid alla typer av beslut baserade på UtlL, även om själva beslutet inte rör barnet direkt, utan endast indirekt (som t.ex. vid en förälders utvisning på grund av brott). När lagstiftaren 2004 beslutade att införa en ändring i bestämmelserna om utvisning på grund av brott var detta bara ännu ett led i processen att betrakta barnet som ett rättsubjekt med självständiga rättigheter. Genom tillägget i 4 kap. 10 § UtlL har barnets behov av kontakt med den utvisningshotade föräldern, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av en utvisning blivit av central betydelse för beslutet om utvisning.

6.2 Barnets rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott i teorin

Den historiska utvecklingen har gått från att behandla barn som rättslösa objekt till att tillerkänna dem vissa rättigheter som rättsubjekt. Vilka rättigheter och rättigheternas utformning varierar beroende på vilken typ av

lagstiftning det handlar om. Har då barnet några rättigheter vid förälders utvisning på grund av brott? Såväl UtlL, Europakonventionen som Barnkonventionen tar i någon form upp barnets behov av sin förälder/sin familj som en motpol till statens intressen vid en förälders utvisning på grund av brott. Alla tre rättskällorna tillerkänner således barnet vissa rättigheter. Däremot skiljer sig rättigheterna åt i sin utformning.

6.2.1 Barnets rättigheter enligt svensk rätt

Svensk rätt utgörs sedan 1995 inte enbart av den lagstiftning som den svenska riksdagen stiftar, utan när man utreder svensk rätt måste man numera även ta hänsyn till Europakonventionen. Detta innebär däremot inte att den lagstiftning som stiftas av riksdagen alltid står i överensstämmelse med Europakonventionen. Sverige har vid ett flertal tillfällen blivit kritiserat för att inte följa Europakonventionens artiklar.[144]

6.2.1.1 Utlänningslagen

Utlänningslagens bestämmelser om utvisning är utformade som en våg. I den ena vågskålen finns statens och samhällets intresse av att utvisa utländska medborgare som begår brott i landet. I den andra vågskålen finns utlänningens intresse av att få stanna kvar i Sverige. Ett intresse som kan vara mer eller mindre befogat beroende på utlänningens anknytning till Sverige.

I UtlL 4 kap. 7 § stadgas om förutsättningarna för utvisning på grund av brott. Förutsättningen för att domstolen skall kunna förordna om utvisning är att utlänningen har dömts till ett svårare straff än böter för ett brott som kan leda till fängelse, eller att domstolen undanröjt en villkorlig dom eller skyddstillsyn. Dessutom måste ett av två ytterligare kriterier vara uppfyllt. Det första kriteriet behandlar återfallsrisken och det andra brottets grovhet.

Motpolen till statens intresse av att utvisa utländska medborgare som begår brott är, enligt 4 kap. 10 § UtlL, utlänningens anknytning till det svenska samhället. Som en del av utlänningens anknytning skall man beakta utlänningens barns behov av kontakt med honom/henne, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av utvisning. Enligt portalparagrafen, 1 kap 1 § UtlL, skall man även ta hänsyn till barnets hälsa, utveckling samt vad barnets bästa i övrigt kräver. Enligt förarbetena måste det finnas någon typ av proportion mellan de båda vågskålarna, mellan brottet och de rättsverkningar det får för den enskilde. Om det finns en mycket hög återfallsrisk eller om brottet är synnerligen grovt krävs det således att utlänningens anknytning till Sverige är mycket stark för att balansen i vågskålarna skall kunna återupprättas och vice versa.

[144] Ett klassiskt exempel på detta är fallet Sporrong och Lönnroth mot Sverige från 1982.

Hur passar då barnets rättigheter in i ”vågskålsmodellen”? Jo, de är, som jag tidigare nämnt, en del av utlänningens anknytning till landet. Barnets behov av kontakt med sin förälder kan ha betydelse för beslutet om utvisning, men det är endast ett av många skäl som kan göra att vågskålen väger över till utlänningens fördel.

6.2.1.2 Europakonventionen

Europakonventionen artikel 8 är uppbyggd på ett liknande sätt som UtlL, dvs. enligt en ”vågskålsmodell”. I den ena vågskålen finns vissa allmänna och enskilda intressen (som t.ex. den allmänna säkerheten och förebyggande av oordning och brott). I den andra vågskålen finns individens rätt till skydd för familjelivet. Det är inte endast den utvisningshotades familjeliv som skyddas av artikel 8, utan alla familjemedlemmars familjeliv skyddas. Det är ju inte bara den som riskerar att utvisas som kan få familjeliv förstört genom statens ingrepp, utan även partnern och barnen påverkas. Ser man till Europadomstolens praxis kan man emellertid utläsa att domstolen i första hand tar hänsyn till hur inskränkningen påverkar den utvisningshotades familjeliv. Visserligen tar man hänsyn till det faktum att utlänningen har barn, men man tittar inte på konsekvenserna av ingreppet ur barnets perspektiv.[145]

För att ett ingrepp i familjelivet skall vara förenligt med artikel 8 krävs det att ingreppet är lagligt, ägnat att tillgodose något av de i artikeln uppräknade intressena samt nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. När man bedömer nödvändigheten krävs det att det föreligger någon form av proportionalitet mellan inskränkningens syfte (i detta fall statens och samhällets intresse av att utvisa utländska medborgare som begår brott i landet) och dess konsekvenser för familjelivet. Precis som vid tillämpning av UtlL krävs det tyngre skäl för utvisning (t.ex. mycket allvarlig brottslighet) om de negativa konsekvenserna för familjelivet är omfattande.

6.2.1.3 Kommentarer

Utlänningslagens bestämmelser om utvisning och Europakonventionen artikel 8 är uppbyggda på liknande sätt. Man kan se bestämmelserna som en våg, med två vågskålar. I den ena vågskålen ligger statens och samhällets intresse av att utvisa en utländsk medborgare som begår brott i landet. Denna vågskål tyngs ner av återfallsrisk och brottets grovhet. I den andra vågskålen finner man utlänningens anknytning till Sverige eller utlänningens rätt till sitt familjeliv. Denna vågskål tyngs bl.a. ner av förekomsten av barn. I Europakonventionen artikel 8 är det inte uttryckligen stadgat i lagtexten, utan det framgår av praxis. Däremot framkommer det inte hur man skall beakta förekomsten av barn. I UtlL 4 kap. 10 § 2 p. står det uttryckligen att barnets behov av kontakt med utlänningen, hur

[145] Se de principer som slogs fast i Boultif mot Schweiz. Se även Amrollahi mot Danmark. Europadomstolen menar visserligen att Danmark har brutit mot artikel 8, men domstolen tar inte upp de negativa effekterna ur barnens perspektiv, utan buntar ihop familjen till en enda enhet.

kontakten hade varit och hur den skulle påverkas av utvisning, skall beaktas. Dessutom stadgar portalparagrafen att domstolen skall ta hänsyn till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i beslut som rör barn.

Förekomsten av barn är endast ett skäl av många som skall läggas i den vågskål som rymmer utlänningens anknytning/rätt till skydd för familjelivet, i såväl UtlL:s bestämmelser som i Europakonventionen artikel 8. Trots detta har UtlL:s bestämmelser, genom sin ordalydelse, ändå en större fokus på barnets och dess perspektiv.

Det finns alltså en god överensstämmelse mellan bestämmelserna i UtlL och Europakonventionen artikel 8. Bestämmelserna är inte identiska, men de skyddar ändå samma intressen. De finns även de som menar att Europadomstolen i sin praxis är strängare än motsvarande svensk praxis.[146]

6.2.2 Barnets rättigheter enligt Barnkonventionen

Barnkonventionen var det första internationella dokument som fastslog att barn var rättsliga subjekt. Fortfarande är Barnkonventionen unik i sin långtgående reglering av barns rättigheter och behov. För att kunna utläsa vilka rättigheter barnet har i olika situationer måste man läsa Barnkonventionen som en helhet, där de fyra grundläggande principerna i artiklarna 2, 3, 6 och 12 är särskilt betydelsefulla.

Ger då Barnkonventionen barnet några rättigheter vid förälders utvisning på grund av brott? Det finns visserligen ingen artikel som reglerar just den situationen, men artikel 9 om barnets rätt till sina föräldrar samt artikel 3 om barnets bästa ger ändå en fingervisning om vad barnet har rätt att begära i en sådan situation.

Artikel 9 stadgar som huvudregel att barnet har rätt till sina föräldrar och dess omsorg. Konventionsstaterna får skilja barnet från sina föräldrar men då måste åtgärden utföras av behöriga myndigheter underställda rättslig överprövning och i enlighet med lag. Åtgärden måste också vara nödvändig för barnets bästa. Artikel 9 skall läsas tillsammans med den grundläggande principen om barnets bästa i artikel 3, som stadgar att barnets bästa skall komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Även om det vid första överblicken kan förefalla som att man vid åtgärder som rör barn, och då framförallt åtgärder som innebär att barnet riskerar att skiljas från någon av sina föräldrar, alltid skall besluta i enlighet med barnets bästa är så inte fallet. I förarbetena till Barnkonventionen kan man utläsa att ordvalet i artikel 3 var ett direkt resultat av en önskan om att barnets bästa *inte* skulle vara utslagsgivande i alla situationer, även om det alltid skulle väga tungt. Enligt förarbetena finns det nämligen tillfällen då andra intressen kan väga

[146] Se Ehrencrona, *Folkrättsliga hinder mot utvisning enligt utlänningslagen*, 1999, s. 10. Se även Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 2002, s. 194.

tyngre, trots att de står i direkt strid med barnets bästa. Sådana intressen är t.ex. ”justice and society at large”.[147]

Detta innebär alltså att barnet, vid en förälders utvisning på grund av brott, har rätt att inte skiljas från sina föräldrar samt att alltid få sitt bästa tillgodosett såvida inte viktiga samhälleliga intressen, som intresset av att inte ha grovt kriminella utländska medborgare i landet, väger tyngre. Precis som bestämmelserna i UtlL och Europakonventionen kan man se bestämmelserna i Barnkonventionen som en våg med två vågskålar. I den ena vågskålen finns samhällets intresse av att utvisa kriminella utländska medborgare och i den andra finns barnets intressen, som består av dels rätten att inte skiljas från sina föräldrar, dels rätten att få sitt bästa tillgodosett.

Barnkonventionens bestämmelser är i hög grad fokuserade på barnet och barnets sätt att se på konsekvenserna av en utvisning. För att barnet skall ha möjlighet att uttrycka detta synsätt ger Barnkonventionen ”vågskålsmodellen” ytterligare en dimension. Artikel 12 ger barnet en rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör barnet själv. Barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Förutom att barnets intressen skall vägas mot samhällets intressen har alltså barnet en rätt att uttrycka sina intressen.

Barnkonventionen uttalar sig inte om hur man skall avgöra barnets bästa, istället har det utarbetats olika tolkningsmodeller. Enligt FN-kommittén är att tala med det berörda barnet ett sätt för beslutsfattarna att bedöma barnets bästa. Enligt Eekelaars modell om de två metoderna Objectivization och Dynamic Self-Determinism skall beslutsfattarna ta reda på barnets bästa genom att dels använda sig av expertkunskap om vad som är barnets bästa, dels låta det berörda barnet ge uttryck för sin subjektiva uppfattning om vad som är barnets bästa. Den svenska Barnkommittén anammade i stort sett Eekelaars åsikter om behovet av såväl en objektiv, som subjektiv tolkning av barnets bästa. Barnkommittén räknade i sin utredning upp några av de behov barnet har och som enligt experter på området måste tillgodoses för att barnet skall kunna utvecklas. Behovet av en varaktig och stabil relation till båda sina föräldrar var ett av de behoven. Den subjektiva tolkningen av barnets bästa uppnådde Barnkommittén genom att införa ett s.k. barnperspektiv i alla beslut som rör barn. Enligt Barnkommittén kan emellertid barnet inte själv ha ett barnperspektiv eftersom det lever i detta. Därför måste de vuxna (beslutsfattarna) försöka ta reda på hur barnet uppfattar och upplever sin situation och eventuella förändringar.

[147] Detrick m.fl., *The United Nations Convention on the Rights of the Child*, 1992, s. 137 f.

6.2.3 Svensk rätts överenstämmelse med Barnkonventionen

Bestämmelserna om utvisning på grund av brott i svensk rätt innebär att domstolen måste ta hänsyn till förekomsten av barn när den fattar sitt beslut. Det faktum att utlänningen har barn i landet är ett av många skäl som kan tala emot utvisning, förutsatt att skälen är tillräckligt tunga. Europakonventionen artikel 8 föreskriver inte på vilket sätt man skall ta hänsyn till barnet, mer än att barnet, precis som sina föräldrar, har rätt till ett familjeliv. Ser man på Europadomstolens praxis fokuserar den emellertid mest på konsekvenserna för de vuxna eller för familjen som enhet. Det finns inte något tydligt barnperspektiv. UtlL har till skillnad från Europakonventionen en klar fokus på barnet och dess behov. Domstolen skall inte enbart ta hänsyn till förekomsten av barn, utan även till barnets behov av kontakt med sin förälder, hur kontakten varit och hur kontakten skulle påverkas av en utvisning.

Jämför man bestämmelserna i UtlL med Europakonventionen artikel 8, är UtlL alltså mer i linje med Barnkonventionens anda. Det finns emellertid en viktig skillnad. 4 kap. 10 § 2 p. UtlL är relativt rigid i sin utformning i jämförelse med Barnkonventionen. Det finns ingen möjlighet att se till andra delar av barnets bästa än just barnets kontakt med utlänningen. Frågan är då om barnets kontakt och kvalitén av den kontakten alltid säger någonting om vad som är barnets bästa. Innebär en bra kontakt med en förälder automatiskt att det ligger i barnets bästa att få behålla den kontakten och vice versa? Kan det inte vara så att det är i barnets intresse att få behålla sin förälder i landet även om förälder och barn inte har haft så mycket kontakt tidigare? Bristen på kontakt mellan barn och förälder behöver inte tyda på ointresse, utan den kan bero på andra anledningar, som att den andra föräldern har förhindrat kontakten. Samtidigt behöver inte bra kontakt mellan barn och förälder innebära att det ligger i barnets intresse att föräldern inte utvisas. Ett barn kan älska sin förälder och söka kontakt med sin förälder trots att föräldern inte sköter sitt föräldraskap på ett bra sätt. Det kan t.ex. vara så att föräldern sköter sina kriminella affärer i närheten av barnet (t.ex. narkotika) eller att föräldern utsätter den andra föräldern eller barnet för fysisk eller psykisk misshandel.

Barnkonventionen artikel 9 innebär som huvudregel att barnet har rätt till sina föräldrar. Om man sedan efter en bedömning om vad som är barnets bästa kommer fram till att det antingen inte ligger i barnets bästa eller att barnets bästa inte kan tillgodoses i just det fallet, kan man frångå huvudregeln. Barnkonventionen ger således barnet rätt till sina föräldrar oavsett vilken typ av kontakt de tidigare har haft samtidigt som barnets bästa kan omfatta många fler aspekter än enbart barnets kontakt med sin förälder.

Visserligen finns det ett flertal nackdelar med en mer allmän hållen formulering som den i Barnkonventionen artikel 3 om barnets bästa. De största nackdelarna är att bestämmelsen blir svår att tolka och att applicera.

Men när det gäller att försöka klargöra barnets intresse av att behålla sin förälder i landet finns det även fördelar. Den kanske största fördelen är att en allmänt hållen regel om barnet bästa tillåter domstolen att i större grad ta hänsyn till barnet som individ samt den unika situationen som uppstår för varje barn. Olika barn har olika behov. Visserligen har det forskats fram expertkunskaper om vad som är barns centrala behov. Men man får inte glömma bort att anlägga det barnkommittén kallar för barnperspektiv, för att klargöra beslutsalternativen ur barnets synvinkel.[148]

Om 4 kap. 10 § UtlL tillämpas i enlighet med sin ordalydelse finns det en risk att barnets bästa inte alltid kommer att utredas och beaktas. Bestämmelsen täcker nämligen inte in alla aspekter. Att bedöma kontakten mellan förälder och barn innebär inte nödvändigtvis att man får reda på vad som är barnets bästa. Att ge socialnämnden i uppdrag att inhämta upplysningar om kontaktens kvalitet och hur den skulle påverkas av utvisning för att uppfylla kraven på ett barnperspektiv innebär inte nödvändigtvis att barnet får sin rätt att uttrycka sina åsikter enligt Barnkonventionen artikel 12 uppfylld. Däremot finns det en möjlighet för domstolarna att överbrygga bristerna genom att dels använda sig av portalparagrafen i 1 kap. 1 § UtlL, dels av en fördragskonform tolkning av bestämmelserna. Frågan är nu om det är så domstolarna arbetar.

6.3 Barnets rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott i praxis

Den rättspraxis som jag redogör för under avsnitt 4.6 består av nio olika rättsfall. Fem av rättsfallen är ifrån tiden före det att Sverige ratificerade Barnkonventionen.[149] Av de fyra rättsfall som är efter Barnkonventionens ratificerande, är det två rättsfall[150] som är från tiden efter portalparagrafens införande och endast ett rättsfall från tiden efter de senaste ändringarna i 4 kap. 10 § UtlL. Detta innebär att det alltså endast finns ett prejudicerande rättsfall, närmare bestämt NJA 2005 s 283, som speglar den lagstiftning som är gällande idag.

I NJA 1980 s 407 tar HD i sina domskäl inte enbart hänsyn till T:s anknytning till landet, utan även till familjens anknytning till landet samt deras levnadsförhållanden här. HD tar emellertid inte hänsyn till vad utvisningen kan få för konsekvenser för barnen i familjen. I NJA 1980 s 725, NJA 1980 s 769, NJA 1981 s 327, NJA 1981 s 825, NJA 1993 s 68 och

[148] Domstolen har sedan den 1 juli 2004 en större möjlighet att anlägga ett barnperspektiv genom att begära att socialnämnden lämnar upplysningar om huruvida utlänningen har barn i Sverige och, om så är fallet, om barnets behov av kontakt med utlänningen, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av att utlänningen avvisas.
[149] De fem rättsfallen är: NJA 1980 s 407, NJA 1980 s 725, NJA 1980 s 769, NJA 1981 s 327 och NJA 1981 s 825.
[150] De två rättsfallen är: NJA 1997 s 172 och NJA 2005 s 283.

NJA 1996 s 365 nämner HD att utlänningen har barn, men ser endast barnet som en del av utlänningens anknytning till landet och beaktar därmed varken vilka konsekvenser utvisningen får för barnet, eller vad som är barnets bästa. I tre av rättsfallen anses inte utlänningens anknytning vara tillräckligt för att HD skall avstå att förordna om utvisning.[151]

I de sju första rättsfallen beaktas barnet i princip endast som en del av utlänningens anknytning till landet. Barnet är inte ett rättssubjekt och har därmed inte rätt att få sina behov beaktade. Detta trots att NJA 1993 s 68 och NJA 1996 s 365 avgjordes efter det att Sverige ratificerade Barnkonventionen. Här hade alltså HD en möjlighet att göra en fördragskonform tolkning av bestämmelserna i UtlL, men avstod från detta.[152]

I NJA 1997 s 172, som avgjordes efter det att portalparagrafen trädde ikraft och i NJA 2005 s 283, som avgjordes efter det att de senaste ändringarna i 4 kap. 10 § UtlL trädde ikraft, finns det en markant skillnad i sättet HD beaktar förekomsten av barn i jämförelse med tidigare rättsfall. I NJA 1997 s 172 tar HD inte enbart hänsyn till barnet som en del av utlänningens anknytning till landet, utan även till konsekvenserna utvisningen får för barnet. HD citerar i princip portalparagrafen när man uttrycker att en utvisning allvarligt skulle skada barnets hälsa och utveckling. I NJA 2005 s 283 tar HD inte heller enbart hänsyn till barnet som en del av utlänningens anknytning till landet. Men i stället för att, som i NJA 1997 s 172, ta hänsyn till vilka konsekvenser utvisningen kan få för barnets hälsa och utveckling, tar HD hänsyn till vilken typ av kontakt utlänningen har haft med barnet och hur den skulle påverkas av en utvisning. Uppgifterna om kontakten mellan barn och utlänning har HD fått av socialnämnden.

Genom att analysera domskälen i NJA 1997 s 172 och NJA 2005 s 283 kan man utläsa att HD i princip gör en bokstavstolkning av de relevanta bestämmelserna i UtlL. I det tidigare rättsfallet går HD på ordalydelsen i portalparagrafen och i det senare på ordalydelsen i 4 kap. 10 § 2 p., medan portalparagrafen inte nämns alls. Inte i något av rättsfallen använder sig HD av en fördragskonform tolkning. Vad får då detta för konsekvenser?

HD:s tillämpning av relevanta lagrum i NJA 2005 s 283 får som konsekvens att man enbart tar hänsyn till kontakten mellan barn och förälder samt möjligheterna att bibehålla kontakten vid en eventuell utvisning. Eftersom barnet i rättsfallet är 15 år gammalt anser HD att det är möjligt för barnet att självständigt bibehålla kontakten med sin far, om han skulle utvisas. Att en utvisning trots detta faktum skulle kunna vara skadlig för barnets hälsa eller

[151] De tre rättsfallen är: NJA 1980 s 769, 1981 s 825 och NJA 1993 s 68.

[152] Den fördragskonforma tolkningens princip eller fördragskonform tolkning innebär att svensk lagstiftning skall tolkas i fördragsvänlig anda. I detta fall innebär det att domstolen har möjlighet att tolka bestämmelserna i UtlL med hänsyn till Barnkonventionen. Enligt konventionen skall barnets bästa alltid utredas och beaktas i fall som rör barn. Beslutsfattaren måste även redovisa sina ställningstaganden, oavsett om beslutet tillgodoser barnets bästa eller inte. I HD:s domskäl framgår varken om barnets bästa har utretts, beaktas eller redovisas. En fördragskonform tolkning har således inte tillämpats.

utvecklig samt förenlig/inte förenlig med barnets bästa utreder HD inte vidare, även om HD faktiskt nämner att barnet har mått dåligt inför faderns eventuella utvisning. Det är fullt möjligt att en fördragskonform tolkning eller en tillämpning av portalparagrafen hade resulterat i att HD kommit fram till en annan slutsats avseende barnets behov av sin förälder.

Domskälen i NJA 1997 s 172 är då mer utformade i Barnkonventionens anda. Detta beror på att HD i det rättsfallet använder sig av portalparagrafen. HD nämner visserligen inte uttryckligen barnets bästa, men tar ändå hänsyn till barnets hälsa och utveckling, som är faktorer som kan ses som en del av barnets bästa. De utgör dock endast en del av begreppet barnets bästa, närmare bestämt den objektiva tolkningen av begreppet. En ren tillämpning av barnets bästa, inklusive en subjektiv tolkning, hade gett en större nyansrikedom.[153]

6.4 Slutsats

Sverige har gjort en hel del för att se till att svensk rätt överensstämmer med Barnkonventionen. Det kanske tydligaste exemplet på detta är strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter som antogs 1999.[154] Strategin är en del av ett processinriktat arbete för att stärka barnets ställning i svensk rätt. Syftet med arbetet är att det skall anläggas ett barnperspektiv i alla åtgärder som rör barn. För att kunna anlägga detta barnperspektiv krävs det utbildning av beslutsfattarna. BO:s strategiuppdrag var att sköta den utbildningen.[155] När det gäller domstolar är det idag så att BO sköter utbildningen i samarbete med Domstolsverket. Ordinarie domare och fiskaler får kontinuerlig utbildning om Barnkonventionen någon gång om året. Utbildningen är emellertid generell och det är framför allt domarnas frågor som styr diskussionen. Om frågan om barnets rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott inte uppkommer under diskussionsstunden, får inte heller domarna någon undervisning om hur de skall agera i en sådan situation.[156] Sverige har som sagt gjort mycket för att följa Barnkonventionens krav, frågan är nu om de ansträngningarna har varit tillräckliga.

Sverige har kommit långt i processen att stärka barnets rättigheter vid en förälders utvisning på grund av brott. Trots detta överensstämmer svensk

---

[153] Det kan nämnas att en av anledningarna till att man valde att införa ett tillägg till 4 kap. 10 § (nuvarande punkt 2) var att utredning visade att domstolarna inte alltid inhämtade information om förekomsten av barn och dess situation, trots att portalparagrafen uttryckligen ålägger domstolen denna skyldighet. Detta fick som resultat att portalparagrafen i många fall inte slagit igenom i tillämpningen trots att den varit ikraft i flera år. Se Ds 2002:41 s. 53.

[154] Strategin var t.ex. orsaken till att regeringen tillsatte en utredning för att ur ett barnperspektiv se över frågan om utvisning på grund av brott. Denna utredning ledde till den senaste ändringen i 4 kap 10 § UtlL. Se Skr. 2001/02 s. 13.

[155] Skr. 1999/2000:137 s. 106 och Skr. 2001/02:166 s. 35.

[156] Skr. 2001/02:166 s. 27, samtal med Anna-Karin Bokvist och samtal med Veronika Lindström.

rätt, varken i teori eller i praxis, helt och hållet med Barnkonventionen. Såväl svensk rätt som Barnkonventionen använder sig av en ”vågskålsmodell” när man skall avgöra vilket intresse som väger tyngst, statens/samhällets eller utlänningens/barnets. Den stora skillnaden är att i svensk rätt beaktas barnet som en av många faktorer som kan göra att vågskålen väger över till utlänningens fördel, medan Barnkonventionen klart stadgar att barnets intresse är ett legitimt intresse i sig. Dessutom innebär utformningen samt tillämpningen av relevanta lagrum i svensk rätt att barnets bästa inte beaktas i sin helhet.[157] Bristerna i lagstiftningen hade kunnat överbryggas genom en fördragskonform tolkning, men HD har hittills inte använt sig av den möjligheten. HD nämner överhuvudtaget inte Barnkonventionen i sina domskäl. Man kan alltså säga att det finns en bra grund att stå på, men att det samtidigt hade kunnat bli mycket bättre.

En möjlighet att överbrygga bristerna är, som jag tidigare nämnt, att man i praxis använder sig av en fördragskonform tolkning. Genom att ”öppna upp” ordalydelsen i 4 kap. 10 § 2 p. och därmed tillåta beaktandet av andra faktorer än kontakten mellan utlänning och barn, kan domstolen uppnå en bättre överensstämmelse med barnets bästa enligt Barnkonventionen. En annan, mer drastisk lösning, är helt enkelt att ändra formuleringen i 4 kap. 10 § 2 p. UtlL, så att den bättre överensstämmer med barnets rättigheter enligt Barnkonventionen. När det senaste tillägget om barnets kontakt med utlänningen var ute på remissbehandling, menade BO att 4 kap. 10 § UtlL behövde förtydligas. Men istället för utredningens förslag ville BO att tilläget skulle ha följande lydelse: ”Om utlänningen har barn i Sverige skall barnets rätt att inte skiljas från sin förälder, om inte detta är nödvändigt för barnets bästa, respekteras.”[158] Själv anser jag att BO:s förslag är lite för långtgående. Barnets bästa är inte ensamt utslagsgivande och man kan lätt få den uppfattningen utifrån BO:s förslag. BO:s initiativ är emellertid ett steg i rätt riktning. I den nuvarande lagstiftningen framkommer det inte riktigt att barnet är ett rättssubjekt med självständiga rättigheter.

En annan faktor som skulle kunna påverka domstolarnas tillämpning av UtlL 4 kap. 10 § i en positiv riktning är om det fanns större möjligheter för barnet att uttala sig. Idag är barnets enda möjlighet att uttrycka sin åsikt att gå genom socialnämnden. Domstolen skall nämligen inhämta ett yttrande av socialnämnden om det kan bli fråga om utvisning på grund av brott. Genom att på detta sätt inhämta uppgifter om barnets behov av kontakt med utlänningen, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av utvisning, kan domstolen uppnå det krav på barnperspektiv som ställs av

[157] De svenska lagstiftarna anser i princip att man i Sverige beaktar barnets bästa vid en förälders utvisning på grund av brott. Som grund för detta åberopar de bl.a. BRÅ-rapport 2000:18 som visar att det generellt krävs allvarligare brott och tyngre kriminell belastning för att domstolarna skall utvisa utlänningar med barn jämfört med utlänningar som inte har barn, se Ds 2001:41 s. 31. Det lagstiftaren i detta fall ”glömmer” att nämna är att de utlänningar som har barn är ofta de som också har starkast anknytning till Sverige. Så hur kan lagstiftarna veta att domstolen har beaktat barnets bästa genom att enbart titta på statistik? Detta resonemang tyder på att lagstiftaren har missförstått innebörden i begreppet barnets bästa och det är kanske också därför de relevanta lagrummen ser ut som de gör.
[158] Se remissvar från Barnombudsmannen angående Ds 2002:41.

såväl förarbeten som strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter. Själv är jag kritisk till begreppet barnperspektiv. Det man kallar barnperspektiv är i princip de vuxnas tolkning av hur barnet uppfattar sin situation. Barnet själv kan enligt förarbetena inte ha ett barnperspektiv. Begreppet barnperspektiv är således inte det samma som Eekelaars metod Dynamic Self-Determinism, som går ut på att det berörda barnet tillåts ge uttryck för sin subjektiva uppfattning om vad som är dess bästa. Metoden innebär också att man tar hänsyn till, att det optimala alternativet för barnet inte alltid går att förutsäga vid tiden för beslutet, utan att det måste korrigeras under barnets uppväxt. En sådan möjlighet till korrigering finns inte i svensk rätt.[159]

Barnperspektiv är inte heller detsamma som att ge barnet en möjlighet att uttrycka sin åsikt enligt Barnkonventionen artikel 12. I svensk rätt är det inte barnet som uttrycker sin åsikt, utan socialnämnden som vidarebefordrar sin tolkning av barnets behov samt konsekvenserna av en utvisning. En metod som går ut på att en part först skall tolka information för att sedan vidarebefordra den tolkade informationen till en annan part som i sin tur skall tolka den tolkade informationen skapar en risk för att informationen i slutändan inte överensstämmer barnets verkliga åsikt.[160]

Att beakta barnets bästa vid en förälders utvisning på grund av brott handlar inte om att ge kriminella utländska medborgare möjlighet att stanna i Sverige genom att skaffa barn här, utan det handlar om att ge barnen de rättigheter de har genom att Sverige har ratificerat Barnkonventionen. Barnen har en rätt till sina föräldrar och vid ett beslut som rör barnet skall barnets bästa alltid komma i det främsta rummet. Detta innebär inte att föräldern skall undgå utvisning enbart för att det är i enlighet med barnets bästa. Barnets bästa är inte ensamt utslagsgivande, däremot skall det alltid beaktas, utredas och redovisas.

Barnkonventionen är folkrättsligt bindande. Detta innebär att Sverige har förbundit sig att följa konventionen, men samtidigt finns det inga sanktioner. Hade det inte varit bättre att inkorporera Barnkonventionen, precis som man gjorde med Europakonventionen 1995?

Visst finns det skäl för att låta bli att inkorporera. När frågan om inkorporering av Barnkonventionen senast var uppe till bearbetning uttalade konstitutionsutskottet att konventioner om mänskliga rättigheter i allmänhet inte kan anses lämpade för direkt tillämpning av svenska domstolar och

---

[159] BO uttrycker i sitt remissvar angående Ds 2002:41 åsikten att det är i samband med verkställigheten av utvisningen som en utredning av barnets rätt till sin förälder bör göras, eftersom barnets förhållanden kan ha förändrats radikalt under den tid som utlänningen varit frihetsberövad.

[160] Ju fler led som informationen måste passera, desto större är risken för förvrängningar. Jmf. den s.k. viskningsleken, som går ut på att person 1 viskar en mening till person två, som i sin tur viskar vidare till person 3, osv. Så fortsätter viskandet tills meningen når den sista personen i ledet som då skall säga meningen högt. Detta brukar leda till många skratt, eftersom den mening som sägs högt aldrig är densamma som den mening den första personen viskade samtidigt som den ofta är helt ologisk.

myndigheter. Att konstitutionsutskottet gjorde en annan bedömning avseende inkorporeringen av Europakonventionen beror på att Europakonventionen, enligt utskottet, intar en särställning bland andra konventioner om mänskliga rättigheter och att den därför borde behandlas på ett annat sätt än övriga konventioner i inkorporeringshänseende.[161]

Men det finns även starka skäl för att inkorporera Barnkonventionen. Precis som Europakonventionen intar Barnkonventionen en särställning bland konventioner ratificerade av Sverige. Barnkonventionen är en av de få konventioner som är accepterade av nästan alla världens stater. Genom det processinriktade arbetet med att stärka barnets rättigheter i svensk rätt, har Barnkonventionen också blivit ett naturligt inslag vid alla beslut som rör barn. Den grundläggande bestämmelsen om barnets bästa i artikel 3 har blivit en del av det svenska språkbruket. Mycket har förändrats sedan frågan om inkorporering senast var på tapeten. En inkorporering hade också gett barnen starkare rättigheter. Inte bara genom att Barnkonventionens artiklar faktiskt hade blivit en del av svensk rätt, utan även för att de då hade blivit direkt tillämpliga och således möjliga för barnet att direkt åberopa i svensk domstol. Med den målsättning att förverkliga Barnkonventionen som de svenska lagstiftarna har, är det inte speciellt märkligt att man undrar vad det egentligen är med inkorporering som skrämmer de svenska lagstiftarna till den milda grad att de ständigt hittar orsaker för att undvika det.

[161] Se Bet. 1995/96:SoU4 s.38.

Bilaga 1 – Utdrag ur Utlänningslagen och Europakonventionen

Utlänningslag (1989:529)

1 kap. Kraven för utlänningars vistelse i Sverige m.m.

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges regler för utlänningars inresa, utresa, vistelse i Sverige och arbete i Sverige som anställd samt för rätten till asyl här. I lagen anges också under vilka förutsättningar en utlänning kan avvisas eller utvisas ur landet.

Lagen skall tillämpas så, att utlänningars frihet inte begränsas mer än vad som är nödvändigt i varje enskilt fall. I fall som rör ett barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver.

4 kap. Avvisning och utvisning

Utvisning på grund av brott

7 § En utlänning får utvisas ur Sverige om utlänningen döms för ett brott som kan leda till fängelse eller om en domstol undanröjer en villkorlig dom eller skyddstillsyn som utlänningen har dömts till.

Utlänningen får dock utvisas endast om han döms till svårare straff än böter och

1. det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter kan antas att han kommer att göra sig skyldig tillfortsatt brottslighet här i landet, eller
2. brottet med hänsyn till den skada, fara eller kränkning som det har inneburit för enskilda eller allmänna intressen är så allvarligt att han inte bör få stanna kvar.

8 § Utvisning på grund av brott beslutas av den domstol som handlägger brottmålet.

Vissa begränsningar för utvisning på grund av brott

10 § När en domstol överväger om en utlänning bör utvisas enligt 7 §, skall den ta hänsyn till utlänningens anknytning till det svenska samhället. Därvid skall domstolen särskilt beakta

1. utlänningens levnadsomständigheter,

2. om utlänningen har barn i Sverige och, om så är fallet, barnets behov av kontakt med utlänningen, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av att utlänningen utvisas,
3. utlänningens övriga familjeförhållanden, och
4. hur länge utlänningen har vistats i Sverige.

En utlänning som hade vistats i Sverige med permanent uppehållstillstånd sedan minst fyra år när åtal väcktes eller som då var bosatt i Sverige sedan minst fem år, får utvisas endast om det finns synnerliga skäl. Detsamma gäller för en medborgare i ett annat nordiskt land som vid den angivna tidpunkten hade varit bosatt här sedan minst två år.

Den som är flykting och har behov av fristad i Sverige får utvisas endast om han har begått ett synnerligen grovt brott och det skulle medföra allvarlig fara för allmän ordning och säkerhet att låta honom stanna här. Utvisning får också ske om han i Sverige eller utomlands har bedrivit verksamhet som har inneburit fara för rikets säkerhet och det finns anledning att anta att han skulle fortsätta sådan verksamhet här. Om en utlänning har en flyktingförklaring skall han anses som flykting med behov av fristad i Sverige, om det inte är uppenbart att han inte längre är flykting med ett sådant behov.

En utlänning som kom till Sverige innan han fyllde femton år och som när åtal väcktes hade vistats här sedan minst fem år får inte utvisas.

Den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

Artikel 8 – rätt till skydd för privat och familjeliv

1. Var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.
2. Offentlig myndighet får inte inskränka åtnjutande av denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välstånd eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.

Bilaga 2 – Utdrag ur Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter

antagen av FN s generalförsamling den 20 november 1989

Inledning

Konventionsstaterna,

som anser att, i enlighet med de principer som proklamerats i Förenta nationernas stadga, erkännandet av den inneboende värdigheten hos alla medlemmar av människosläktet och av deras lika oförytterliga rättigheter utgör grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen,

som beaktar att Förenta nationernas folk i stadgan på nytt bekräftat sin tro på de grundläggande mänskliga rättigheterna och beslutat främja sociala framsteg och bättre levnadsvillkor under större frihet,

som erkänner att Förenta nationerna i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter proklamerat och kommit överens om att envar är berättigad till alla de fri- och rättigheter som däri anges, utan åtskillnad av något slag, såsom ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt,

som erinrar om att Förenta nationerna i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna proklamerat att barn har rätt till särskild omvårdnad och hjälp,

som är övertygade om att familjen, såsom den grundläggande enheten i samhället och den naturliga miljön för alla dess medlemmars och särskilt för barnens utveckling och välfärd, bör ges nödvändigt skydd och bistånd så att den till fullo kan ta på sig sitt ansvar i samhället,

som erkänner att barnet, för att kunna uppnå en fullständig och harmonisk utveckling av sin personlighet, bör växa upp i en familjemiljö, i en omgivning av lycka, kärlek och förståelse,

som anser att barnet till fullo bör förberedas för ett självständigt liv i samhället och uppfostras enligt de ideal som proklamerats i Förenta nationernas stadga, och särskilt i en anda av fred, värdighet, tolerans, frihet, jämlikhet och solidaritet,

som beaktar att behovet att ge barnet särskild omvårdnad fastslagits i 1924 års Genèvedeklaration om barnets rättigheter och i deklarationen om barnets rättigheter, vilken antogs av generalförsamlingen den 20 november 1959,

och erkänts i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (särskilt artiklarna 23 och 24), den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (särskilt artikel 10) samt i stadgar och tillämpliga instrument för fackorgan och internationella organisationer som ägnar sig åt barnens välfärd,

som beaktar att, såsom anges i deklarationen om barnets rättigheter, "barnet på grund av sin fysiska och psykiska omognad behöver särskilt skydd och särskild omvårdnad innefattande lämpligt rättsligt skydd, såväl före som efter födseln",

som erinrar om bestämmelserna i deklarationen om sociala och rättsliga principer rörande skydd av och omsorg om barn, särskilt med hänsyn till nationell och internationell placering i fosterhem och adoption; Förenta nationernas minimistandardregler för rättskipning rörande ungdomsbrottslighet (Pekingreglerna) samt deklarationen om skydd av kvinnor och barn i nödsituationer och vid väpnad konflikt,

som erkänner att det i alla länder i världen finns barn som lever under exceptionellt svåra förhållanden och att sådana barn kräver särskild uppmärksamhet,

som tar vederbörlig hänsyn till vikten av varje folks traditioner och kulturella värden när det gäller barnets skydd och harmoniska utveckling,

som erkänner betydelsen av internationellt samarbete för att förbättra barns levnadsvillkor i varje land, särskilt i utvecklingsländerna,

har kommit överens om följande:

DEL 1

Artikel 1
I denna konvention avses med barn varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet.

Artikel 2
1. Konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.

2. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro.

Artikel 3
1. Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.

2. Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet, och skall för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftnings- och administrativa åtgärder.

3. Konventionsstaterna skall säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal, och lämplighet samt behörig tillsyn.

Artikel 4
Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i denna konvention. I fråga om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter skall konventionsstaterna vidta sådana åtgärder med utnyttjande till det yttersta av sina tillgängliga resurser och, där så behövs, inom ramen för internationellt samarbete.

Artikel 6
1. Konventionsstaterna erkänner att varje barn har en inneboende rätt till livet.

2. Konventionsstaterna skall till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling.

Artikel 9
1. Konventionsstaterna skall säkerställa att ett barn inte skiljs från sina föräldrar mot deras vilja utom i de fall då behöriga myndigheter, som är underställda rättslig överprövning, i enlighet med tillämplig lag och tillämpliga förfaranden, finner att ett sådant åtskiljande är nödvändigt för barnets bästa. Ett sådant beslut kan vara nödvändigt i ett särskilt fall, t ex vid övergrepp mot eller vanvård av barnet från föräldrarnas sida eller då föräldrarna lever åtskilda och ett beslut måste fattas angående barnets vistelseort.

2. Vid förfaranden enligt punkt 1 i denna artikel skall alla berörda parter beredas möjlighet att delta i förfarandet och att lägga fram sina synpunkter.

3. Konventionsstaterna skall respektera rätten för det barn som är skilt från den ena av eller båda föräldrarna att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkt kontakt med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa.

4. Då ett sådant åtskiljande är följden av åtgärder som en konventionsstat tagit initiativet till, t ex frihetsberövande, fängslande, utvisning, förvisning

eller dödsfall (innefattande dödsfall oavsett orsak medan personen är frihetsberövad) gentemot den ena av eller båda föräldrarna eller barnet, skall den konventionsstaten på begäran ge föräldrarna, barnet eller om så är lämpligt, någon annan medlem av familjen de väsentliga upplysningarna om den/de frånvarande familjemedlemmarnas vistelseort, såvida inte lämnandet av upplysningarna skulle vara till skada för barnet. Konventionsstaterna skall vidare säkerställa att framställandet av en sådan begäran inte i sig medför negativa följder för den/de personer som berörs.

Artikel 12
1. Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

2. För detta ändamål skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.

DEL ll

Artikel 42
Konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga och aktiva åtgärder göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn.

Artikel 43
1. För att granska de framsteg som gjorts av konventionsstaterna i fråga om förverkligandet av skyldigheter enligt denna konvention skall en kommitté för barnets rättigheter upprättas, vilken skall utföra de uppgifter som föreskrivs i det följande.

2. Kommittén skall vara sammansatt av tio experter med högt moraliskt anseende och erkänd sakkunskap på det område som denna konvention omfattar.

3. Kommitténs medlemmar skall väljas av konventionsstaterna bland deras medborgare och skall tjänstgöra i sin personliga egenskap, varvid avseende skall fästas vid en rättvis geografisk fördelning och de viktigaste rättssystemen.

4. Det första valet till kommittén skall hållas senast sex månader efter dagen för denna konventions ikraftträdande och därefter vartannat år. Senast fyra månader före dagen för varje val skall Förenta nationernas generalsekreterare skriftligen uppmana konventionsstaterna att inom två månader inkomma med sina förslag. Generalsekreteraren skall sedan upprätta och till konventionsstaterna överlämna en förteckning i alfabetisk ordning över samtliga föreslagna personer och ange vilka konventionsstater

som föreslagit dem.

5. Val skall hållas vid möten med konventionsstaterna, som sammankallats av Förenta nationernas generalsekreterare, i Förenta nationernas högkvarter. Vid dessa möten, som är beslutsmässiga när två tredjedelar av konventionsstaterna är närvarande, skall de kandidater inväljas i kommittén som uppnår det högsta antalet röster och absolut majoritet av de närvarande och röstande konventionsstaternas röster.

6. Kommitténs medlemmar skall väljas för en tid av fyra år. De kan återväljas, om de föreslagits till återval. För fem av de medlemmar som utsetts vid det första valet skall mandattiden utlöpa efter två år. Omedelbart efter det första valet skall namnen på dessa fem medlemmar utses genom lottdragning av ordföranden vid mötet.

7. Om en kommittémedlem avlider eller avsäger sig sitt uppdrag eller förklarar att han eller hon av någon annan anledning inte längre kan fullgöra sitt uppdrag inom kommittén, skall den konventionsstat som föreslog medlemmen, med förbehåll för kommitténs godkännande, utse en annan expert bland sina medborgare, som skall inneha uppdraget under återstoden av mandattiden.

8. Kommittén skall själv fastställa sin arbetsordning.

9. Kommittén skall välja sitt presidium för en tvåårsperiod.

10. Kommitténs möten skall vanligtvis hållas i Förenta nationernas högkvarter eller på annan lämplig plats, som kommittén bestämmer. Kommittén skall i regel sammanträda varje år. Kommittémötenas längd skall bestämmas och om det är nödvändigt, omprövas vid möte med konventionsstaterna, med förbehåll för generalförsamlingens godkännande.

11. Förenta nationernas generalsekreterare skall tillhandahålla erforderlig personal och övriga resurser för att möjliggöra för kommittén att effektivt utföra sitt uppdrag enligt denna konvention. 12. Medlemmarna av den enligt denna konvention upprättade kommittén skall med godkännande av generalförsamlingen erhålla ersättning från Förenta nationerna på sådana villkor som generalförsamlingen beslutar.

Artikel 44

1. Konventionsstaterna åtar sig att genom Förenta nationernas generalsekreterare avge rapporter till kommittén om de åtgärder som de vidtagit för att genomföra de rättigheter som erkänns i denna konvention och de framsteg som gjorts i fråga om åtnjutandet av dessa rättigheter:

(a) inom två år efter konventionens ikraftträdande för den berörda staten,

(b) därefter vart femte år.

2. Rapporter enligt denna artikel skall ange eventuella förhållanden och svårigheter som påverkar i vilken utsträckning åtagandena enligt denna konvention har uppfyllts. Rapporterna skall även innehålla tillräcklig information för att ge kommittén en god uppfattning om genomförandet av

konventionens bestämmelser i det berörda landet.

3. En konventionsstat som har tillställt kommittén en utförlig första rapport behöver inte i sina följande rapporter, som avges enligt punkt 1 (b) i denna konvention, upprepa tidigare lämnad grundläggande information.

4. Kommittén kan begära ytterligare information från konventionsstaterna om genomförandet av konventionens bestämmelser.

5. Kommittén skall vartannat år genom ekonomiska och sociala rådet tillställa generalförsamlingen rapporter om sin verksamhet. 6. Konventionsstaterna skall göra sina rapporter allmänt tillgängliga för allmänheten i sina respektive länder.

Artikel 45
För att främja ett effektivt genomförande av konventionens bestämmelser och internationellt samarbete på det område som konventionen avser gäller följande:

(a) Fackorganen, FN:s barnfond och andra FN-organ skall ha rätt att vara representerade vid granskningen av genomförandet av sådana bestämmelser i denna konvention som faller inom ramen för deras mandat. Kommittén kan inbjuda kompetenta organ och organisationer, som den finner lämpligt, att komma med expertråd angående genomförandet av konventionen på områden som faller inom ramen för deras respektive verksamhetsområden. Kommittén kan inbjuda fackorganen, FN:s barnfond och andra FN-organ att inlämna rapporter om konventionens tillämpning inom området som faller inom ramen för deras verksamhet;

(b) kommittén skall, såsom den finner lämpligt, till fackorganen, FN:s barnfond och andra kompetenta organ och organisationer överlämna rapporter från konventionsstaterna som innehåller en begäran om eller anger behov av teknisk rådgivning eller tekniskt bistånd jämte kommitténs synpunkter och eventuella förslag beträffande sådan begäran eller sådant behov;

(c) Kommittén kan rekommendera generalförsamlingen att framställa en begäran till generalsekreteraren om att för kommitténs räkning företa studier angående särskilda frågor som rör barnets rättigheter;

(d) Kommittén kan avge förslag och allmänna rekommendationer på grundval av den information som erhållits enligt artiklarna 44 och 45 i denna konvention. Sådana förslag och allmänna rekommendationer skall tillställas varje konventionsstat som berörs samt rapporteras till generalförsamlingen tillsammans med eventuella kommentarer från konventionsstaterna.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Statens offentliga utredningar

SOU 1951:42	*Förslag till utlänningslag m.m.*
SOU 1967:18	*Invandringen – Problem och handläggning.*
SOU 1979:64	*Ny utlänningslag.*
SOU 1988:1	*Översyn av utlänningslagen.*
SOU 1993:54	*Utvisning på grund av brott.*
SOU 1996:115	*Delrapport av barnkommittén – Barnkonventionen och utlänningslagen.*
SOU 1997:116	*Barnets bästa i främsta rummet – FN:s konvention om barnets rättigheter förverkligas i Sverige.*

Departementsserien

Ds 2002:41	*Barnperspektivet i mål om utvisning på grund av brott.*

Propositioner

Prop. 1954:41	*Förslag till utlänningslag.*
Prop. 1962:10	*Förslag till brottsbalk. Del B.*
Prop. 1979/80:96	*Förslag till ny utlänningslag m.m.*
Prop. 1988/89:86	*Förslag till utlänningslag m.m.*
Prop. 1989/90:107	*Om godkännande av FN-konventionen om barnets rättigheter.*
Prop. 1993/94:159	*Utvisning på grund av brott.*
Prop. 1996/97:25	*Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv.*
Prop.1997/98:182	*Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige.*

Prop. 2001/02:96 *En förstärkt Barnombudsman.*

Prop. 2003/04:113 *Stärkt barnperspektiv i mål om utvisning på grund av brott.*

Betänkanden

Bet. 1995/96:SoU4 *Barn och Ungdom.*

Bet. 1998/99:SoU6 *Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige m.m.*

Skrivelser

Rskr. 1995/96:60

Rskr. 1998/99:171

Skr. 1999/2000:137 *Barn – här och nu. Redogörelse för barnpolitiken i Sverige med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter.*

Skr. 2001/02:83 *En nationell plan för de mänskliga rättigheterna.*

Skr. 2001/02:166 *Barnpolitiken – arbetet med strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter.*

Skr. 2003/04:47 *Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter.*

Litteratur

Böcker

Alston, Philip (red) *The Best Intrest of the Child – Reconciling Culture and Human Rights.* Claredon Press. Oxford. 1994.

Danelius, Hans *Mänskliga rättigheter.* 5 uppl. Nordstedts Juridik. Stockholm. 1993.

Danelius, Hans *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis – En kommentar till Europakonventionen om de*

mänskliga rättigheterna. 2 uppl. Nordstedts Juridik. Stockholm. 2002.

Detrick, Sharon, Doek, Jaap & Cantwell, Nigel — *The United Nation Convention on the Rights of the Child – A guide to the "Travaux Préparatoires"*. Martinius Nijhoff Publishers. Dordrecht. 1992.

Ewerlöf, Göran, Sveine, Tor & Singer, Anna — *Barnets bästa – Om föräldrarnas och samhällets ansvar*. 5 uppl. Nordstedts Juridik. Stockholm. 2004.

Holmqvist, Lena, Leijonhufvud, Madeleine, Träskman, Per-Ole & Wennberg, Suzanne — *Brottsbalken: En kommentar Del I, Brotten mot person och förmögenhetsbrotten m.m.* Studentutgåva 3. Nordstedts Juridik. Stockholm. 2002.

Melin, Stefan — *Barnkonventionen i svensk rätt - principer och regler i urval.* Thomson Fakta. Tartu. 2004.

Schiratzki, Johanna — *Barnrättens grunder.* Studentlitteratur. Lund. 2002.

Wikrén, Gerhard & Sandesjö, Håkan — *Utlänningslagen, med kommentarer.* 7 uppl. Nordstedts Juridik. Stockholm. 2002.

Artiklar

Carlblom, Mats — *Fp vill utvisa utländska brottslingar. Förslag om hårdare tag möttes av skepsis inom partiet.* Dagens Nyheter 2005-03-03.

Ehrenkrona, Carl Henrik — *Folkrättsliga hinder mot utvisning enligt utlänningslagen (1989:529) m.m.* SvJT 1999 häfte 1 s. 1 ff.

Lönnaeus, Olle — *Fp vill utvisa kriminella utlänningar.* Sydsvenska Dagbladet 2005-03-02.

Rejmer, Annika — *Barnperspektiv och barnets bästa i tingsrätts handläggning av vårdnadstvister.* SvJT 2002 häfte 2 s 138 ff.

Schiratzki, Johanna — *Barnets bästa i ett mångkulturellt Sverige: en rättsvetenskaplig undersökning.* Skriftserien nr 63. Juridiska Fakulteten vid Stockholms Universitet. Jure AB. 2000.

Konventioner

Den Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

FN:s konvention om barnets rättigheter

Övrigt material

BRÅ-rapport 2000:18 *Utvisning på grund av brott. De dömds och deras barn.* Brottsförebyggande rådet. Sthlm. 2000.

Remissvar från Barnombudsmannen angående Ds 2002:41, diarienummer: 4.1:0602/02.

Samtal med Anna-Karin Bokvist, jurist på Barnombudsmannen, 05-09-28.

Samtal med Veronika Lindström, jurist på Domstolsverket, 05-09-28.

Barnombudsmannens hemsida; www.bo.se.

Rädda barnens hemsida; www.rb.se.

Rättsfallsförteckning

Avgöranden från Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna

Amrollahi mot Danmark, dom 11 oktober 2002, Appl. 56811/00.

Benhebba mot Frankrike, dom 10 oktober 2003, Appl. 53441/99.

Boultif mot Schweiz, dom 2 november 2001, Appl. 54273/00.

Sporrong och Lönnroth mot Sverige, dom 23 september 1982, Appl. 7151/75; 7152/75.

Rättsfall från Högsta Domstolen

NJA 1973 s 423

NJA 1979 s 153

NJA 1980 s 407

NJA 1980 s 725

NJA 1980 s 769

NJA 1981 s 327

NJA 1981 s 426

NJA 1981 s 825

NJA 1981 s 1205

NJA 1981 s 1246

NJA 1982 s 198

NJA 1983 s 131

NJA 1984 s 903

NJA 1986 s 324

NJA 1989 s 102

NJA 1989 s 131

NJA 1990 s 636

NJA 1991 s 766

NJA 1991 s 778

NJA 1993 s 68

NJA 1993 s 111

NJA 1994 s 657

NJA 1996 s 365

NJA 1997 s 172

NJA 2001 s 464

NJA 2005 s 283